

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Навчально-науковий інститут психології**

Кафедра психології

Демченко Іванна Олександрівна

УДК 316.776:008-057.87

Кваліфікаційна робота

Соціально-психологічні чинники формування інформаційної культури студентів.

053 «Психологія»
«Екстремальна та кризова психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Демченко І.О

Науковий керівник Петрунко Ольга Володимирівна, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри психології

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ.....	6
1.1. Поняття інформаційної культури	6
1.2. Структура інформаційної культури	14
1.3. Соціально-психологічні чинники, що впливають на формування інформаційної культури	20
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ.....	28
2.1. Методологія дослідження	28
2.2. Аналіз та інтерпретація даних з опитувань та спостережень.....	33
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	43
3.1. Освітні ініціативи та програми для підвищення інформаційної грамотності	43
3.2. Пропозиції для вдосконалення навчальних планів	47
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	58
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та збільшення обсягів інформації, що потребує обробки та аналізу, роль інформаційної культури набуває особливої ваги. Інформаційна культура стає ключовим аспектом особистісного та професійного розвитку студентів, оскільки визначає ефективність їхнього навчання та подальшої професійної діяльності. Особливість інформаційної культури полягає не лише у вмінні використовувати сучасні технології, але й у критичному ставленні до інформації, умінні оцінювати її достовірність та значимість.

Актуальність даної дипломної роботи визначається необхідністю глибокого аналізу соціально-психологічних чинників, що впливають на формування інформаційної культури студентів. Вивчення цих чинників дозволить розробити ефективні методи та підходи для підвищення рівня інформаційної освіти та культури серед молоді.

Мета дослідження полягає в аналізі та систематизації соціально-психологічних чинників, що впливають на формування інформаційної культури студентів. Для досягнення цієї мети були визначені наступні завдання: вивчення теоретичних основ інформаційної культури, аналіз соціального та психологічного контекстів впливу на її формування, емпіричне дослідження стану інформаційної культури серед студентів, а також розробка рекомендацій для підвищення ефективності освітніх програм.

Завдання дослідження

- 1. Теоретичний аналіз концепції інформаційної культури:**
 - Вивчити та систематизувати літературні джерела з питань інформаційної культури, її складових та значення в сучасному освітньому процесі.
 - Розглянути поняття соціальних та психологічних чинників в контексті їх впливу на формування інформаційних навичок та компетенцій.
- 2. Ідентифікація ключових соціально-психологічних чинників:**

- Визначити основні соціальні та психологічні чинники, що сприяють або перешкоджають формуванню інформаційної культури серед студентів.

- Проаналізувати, як різні соціальні середовища (сім'я, університет, робочі місця, соціальні мережі) впливають на інформаційні установки та поведінку студентів.

3. Емпіричне дослідження стану інформаційної культури серед студентів:

- Розробити методологію для збору та аналізу даних про стан інформаційної культури серед студентів, включаючи анкетування, інтерв'ю та спостереження.

- Провести анкетування та інтерв'ю серед студентів для виявлення їхніх інформаційних умінь, ставлень та поведінки щодо обробки та оцінки інформації.

4. Аналіз та оцінка отриманих даних:

- Застосувати статистичні методи для обробки результатів опитувань та інтерв'ю, з метою ідентифікації зв'язків між соціально-психологічними чинниками та рівнем інформаційної культури.

- Оцінити вплив виявлених чинників на формування інформаційної культури студентів.

5. Розробка практичних рекомендацій:

- На основі аналізу отриманих даних розробити рекомендації для освітніх установ щодо вдосконалення програм підготовки, які сприяють формуванню інформаційної культури.

- Представити пропозиції щодо внесення змін до навчальних планів та методів викладання, зорієнтованих на підвищення інформаційної грамотності студентів.

Об'єктом дослідження виступає інформаційна культура, а предметом — соціально-психологічні чинники, що впливають на її формування у студентському середовищі. В ході дослідження були використані такі методи,

як аналіз наукової літератури, анкетування, інтерв'ювання та статистична обробка даних.

Структура роботи включає вступ, три основних розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Подальший зміст дипломної роботи детально розкриває поставлені завдання та методи їх реалізації, що дозволяє всебічно підійти до аналізу визначеної проблематики.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

1.1. Поняття інформаційної культури

Література, присвячена інформаційній культурі, зосереджується на відносинах між людьми та інформацією в їхній роботі. Найчастіше в літературі з інформаційної культури цитують Каррі та Мура[1], і існує консенсус щодо того, що цінності, які надаються інформації, та ставлення до неї є індикаторами інформаційної культури (McMillan et al, 2012; Curry and Moore, 2003; Furness, 2010; Oliver, 2007; Davenport and Prusak, 1997; Widén-Wulff, 2000; Jarvenpää and Staples, 2001).[2] Інформаційна культура - це культура, яка сприяє ефективному управлінню інформацією, де "визнається цінність і корисність інформації для досягнення оперативних і стратегічних цілей, де інформація є основою для прийняття організаційних рішень, а інформаційні технології з готовністю використовуються як допоміжний засіб для ефективних інформаційних систем"[1]. Тільки розуміючи організацію, можна досягти прогресу в діяльності з управління інформацією[3].

Гінман[4] визначає інформаційну культуру як культуру, в якій трансформація інтелектуальних ресурсів підтримується поряд з трансформацією матеріальних ресурсів. Інформаційна культура - це середовище, де знання виробляються за допомогою соціального інтелекту, соціальної взаємодії та робочих знань. Багатонаціональні організації (МНО) характеризуються своєю участю в глобальних ринках. Для того, щоб залишатися конкурентоспроможними на сучасному глобальному ринку[5].

У багатьох організаціях інформаційна культура описується як форма інформаційних технологій. Як пише Девенпорт[6], багато керівників думають, що вони вирішили всі інформаційні проблеми, купивши ІТ-обладнання. Інформаційна культура - це ефективне управління інформацією для використання інформації, а не машин, а інформаційні технології - це лише частина інформаційної культури, яка відіграє в ній інтерактивну роль[7].

Інформаційна культура - це частина організаційної культури, де оцінка та ставлення до інформації залежить від ситуації, в якій працює організація. В організації кожен має різне ставлення до інформації, але інформаційний профіль повинен бути пояснений, тому важливість інформації повинна бути усвідомлена керівниками. Інформаційна культура - це також формальні інформаційні системи (технології), загальні знання, індивідуальні інформаційні системи (ставлення) та інформаційна етика.[8] Інформаційна культура не включає в себе письмову або свідому поведінку і те, що здається, що відбувається в організації. На інформаційну культуру більше впливають внутрішні фактори організації, ніж зовнішні, що проявляється у формі інформаційної культури, поглядів і традицій. Інформаційна культура має справу з інформацією, інформаційними каналами, ставленням, використанням і здатністю ефективно передавати або збирати інформацію з урахуванням обставин навколишнього середовища. Базу знань будь-якої організації можна розглядати відповідно до теорій Нонаки[9] про виробництво організаційних знань та Кроніна і Девенпорта[8] про соціальний інтелект. Згідно з цими теоріями, важливо розглядати інформаційну культуру організації з точки зору того, як користувач використовує інформацію.

Культурні відмінності необхідно розуміти до того, як інформаційна технологія, розроблена для організації в одній країні, може бути ефективно впроваджена в організації в іншій країні. [10] Добре відомо, що будь-яка форма технології інформаційної безпеки не може бути належним чином зрозуміла і оцінена співробітниками-користувачами без керівних принципів, які зосереджені на людській, а не технічній перспективі, таких як інформаційна етика і політика національної безпеки. [11]

Високорозвинена інформаційна культура веде організацію до успіху і працює як стратегічна мета, що позитивно асоціюється з організаційними практиками та результатами діяльності. Чу та ін.[12] розглядають інформаційну культуру як соціально поширені моделі поведінки, норми та цінності, які визначають значення та використання інформації в організації.

Крім того, такі вчені, як Мануель Кастельс, стверджують, що інформаційна культура виходить за межі організацій, і участь уряду через політику є важливою для досягнення норм і цінностей[13]. Норми - це стандарти, а цінності - це переконання, і разом вони формують інформаційну поведінку як нормальну, яку очікують люди в організації. Таким чином, інформаційна поведінка є відображенням культурних норм і цінностей. Маршан, Кеттінгер і Роллінс[14] виділяють шість типів інформаційної поведінки та цінностей для опису інформаційної культури організації:

- Інформаційна цілісність визначається як використання інформації у довірливий та принциповий спосіб.
- Формальність інформації - це готовність використовувати офіційну інформацію та довіряти їй, а не неформальним джерелам.
- Інформаційний контроль - це ступінь, до якого інформація використовується для управління та моніторингу діяльності.
- Інформаційна прозорість - це відкритість у звітах про помилки та невдачі.
- Обмін інформацією - це готовність надавати інформацію іншим.
- Проактивність - це активне використання нової інформації для впровадження інновацій та швидкого реагування на зміни.

На основі широко застосовуваної конструкції Камерона та Квінна[15], яка використовувалася для диференціації типів організаційної культури та їхнього зв'язку з організаційною ефективністю, Чу[7] розробляє типологію інформаційної культури. Він підкреслює елементи з досліджень інформаційної поведінки.[16] Типології інформаційної культури характеризуються набором з п'яти атрибутів:

- основна мета управління інформацією
- інформаційні цінності та норми
- інформаційна поведінка з точки зору інформаційних потреб
- пошук інформації

- використання інформації

Крім того, Чу класифікує інформаційну культуру на чотири категорії:

- Культура, заснована на взаємовідносинах
- Культура прийняття ризику
- Культура, орієнтована на результат
- Культура дотримання правил

Культура, заснована на взаємовідносинах: управління інформацією підтримує комунікацію, участь і почуття ідентичності. Інформаційні цінності та норми наголошують на обміні та проактивному використанні інформації. Ці цінності сприяють співпраці та взаємодії. Основна увага приділяється внутрішній інформації.

Культура прийняття ризику: інновації, творчість та пошук нових ідей заохочуються при управлінні інформацією. Інформаційні цінності та норми підкреслюють обмін інформацією та її проактивне використання. Ці цінності заохочують інновації, розробку нових продуктів або можливостей, а також сміливість брати на себе ініціативу. Основна увага приділяється зовнішній інформації. Інформація використовується для виявлення та оцінки можливостей, а також для заохочення підприємницького ризику.

Культура, орієнтована на результат: управління інформацією дозволяє організації конкурувати і досягати успіху на своєму ринку або в своєму секторі. Інформаційні цінності та норми привертають увагу до контролю та доброчесності: точна інформація цінується для оцінки ефективності та досягнення цілей. Інформація використовується для розуміння клієнтів і конкурентів, а також для оцінки результатів.

Культура дотримання правил: управління інформацією посилює контроль над внутрішніми операціями, правилами та політиками. Інформаційні цінності та норми наголошують на контролі та стандартизованих процесах. Основна увага приділяється внутрішній інформації. Організація шукає інформацію про робочі процеси, а також інформацію про регуляторні вимоги або вимоги до підзвітності. Інформація

використовується для контролю операцій, підвищення ефективності та забезпечення підзвітності.

Інформаційне управління починає набувати популярності в організаціях, особливо там, де є проблеми з дотриманням законодавства, і моделі управління Девенпорта та Прусака є корисними інструментами для інформування про розробку інформаційного управління. Більшість організацій державного сектору Канади мають неформальні моделі (або політики) управління інформацією[2] Девенпорт, Екклз і Прусак[17] розробили чотири моделі управління інформацією, щоб забезпечити інформацію для розвитку контролю. Вони описують рівні інформаційного управління, використовуючи політичні терміни: інформаційний федералізм, інформаційний феодалізм, інформаційна монархія та інформаційна анархія. Їхні спостереження дозволяють оцінити ефективність моделей управління з точки зору якості інформації, ефективності, спільності та доступу.

Дослідження Олівера [18], проведене на прикладі трьох організацій, показало, що кілька факторів, які характеризують і диференціюють інформаційні культури, пов'язані з організаційною структурою управління інформацією, а також ставленням до інформації та цінностями, що надаються їй. Важливе місце у формуванні інформаційної культури посідає дотримання вимог щодо управління інформацією.

Дослідження показують, що погане дотримання формальних правил управління інформацією[19] посилює той факт, що ґрунтовні знання та практики управління документацією часто нехтуються.

Інформаційна культура впливає на підтримку, ентузіазм і співпрацю персоналу та управління інформацією, стверджують Каррі і Мур.[1] Якщо така інформаційна культура є критично важливою для успішного управління інформаційними активами, то стає життєво необхідним розвивати і підтримувати прихильність до неї як керівництва, так і персоналу на всіх рівнях. Каррі та Мур[1] розробили дослідницьку модель інформаційної культури, яка включає компоненти, необхідні для сильної інформаційної

культури: ефективні комунікаційні потоки, міжорганізаційні партнерства, спільні робочі практики та відкритий доступ до відповідної інформації, управління інформаційними системами відповідно до бізнес-стратегії, а також чіткі інструкції та документація для управління інформацією та даними. Довіра - це характеристика, яка нещодавно вийшла на перший план у літературі. Соціальна динаміка між керівниками та працівниками залежить від довіри або її відсутності, що також впливає на обмін інформацією.

Каррі та Мур[1] визначають інформаційну культуру як "культуру, в якій визнається цінність та корисність інформації для досягнення операційного та стратегічного успіху, де інформація є основою для прийняття організаційних рішень, а інформаційні технології з легкістю використовуються як засіб для створення ефективних інформаційних систем". Інформаційна культура проявляється в цінностях, нормах і практиках організації, які впливають на те, як сприймається, створюється і використовується інформація.[20] Шість моделей інформаційної поведінки і цінностей, визначених Маршаном[14] для характеристики інформаційної культури організації, - це цілісність інформації, формальність, контроль, обмін, прозорість і проактивність. Частина культури, яка стосується безпосередньо інформації - сприйняття, цінності та норми, які люди мають щодо створення, обміну та застосування інформації - має значний вплив на результати використання інформації. Існує можливість систематично визначати поведінку та цінності, які описують інформаційну культуру організації.

Існує можливість систематично визначати поведінку та цінності, які характеризують інформаційну культуру організації, і ця характеристика може бути корисною для розуміння ефективності використання інформації в організаціях усіх типів, включаючи приватний бізнес, урядові установи та установи, що фінансуються державою, такі як бібліотеки та музеї. Дослідження, проведене Чу та іншими, показало, що організаціям варто пам'ятати, що в поспіху впровадження стратегій і систем інформаційні

цінності та інформаційна культура завжди матимуть визначальний вплив на те, як люди обмінюються інформацією та використовують її[21].

В індустріально розвинених країнах більшість захворювань і травм пов'язані з проблемами психічного здоров'я і є основною причиною відсутності працівників на робочому місці. Існує низка факторів ризику або стресорів, які можуть спричинити психологічне напруження та погіршення здоров'я, що призводить до професійних стресів, які виникають ізольовано, незалежно від організаційної культури. Приділення більшої уваги організаційній культурі відкриває шлях до контекстуального аналізу стресу і дистресу на робочому місці. Використовується інтегрована структура, в якій зв'язок між організаційною культурою і психічним здоров'ям опосередковується умовами організації праці, які визначають робоче середовище, наприклад, управління інформацією, обмін інформацією та прийняття рішень. Організаційна культура певним чином переплітається з інформаційною культурою. Інформаційна культура є частиною організаційної культури, оскільки цінності, поведінка працівників організації певним чином впливають на інформаційну культуру.

Ця концепція пов'язує організаційну культуру з психічним здоров'ям через умови організації праці і вписується в функціоналістську перспективу, яка розглядає культуру як організаційний конструкт, що впливає на організаційні характеристики і формує їх.[22] Організаційна культура концептуалізується в термінах чотирьох квадрантів типології Квінна і Рорбо[23], а саме:

- Групова культура
- Культура розвитку
- Ієрархічна культура

Раціональна культура

Знаючи ці культури, організації можуть легко прийняти відповідну культуру відповідно до умов їхньої роботи. Хоча умови організації праці та організаційна культура тісно пов'язані між собою, їх не слід плутати[24][25].

Так само, як культурні цінності суспільства впливають на організаційно значущі результати (Taras, Kirkman, & Steel, 2010), організаційна культура може впливати на умови організації праці. Шейн[25] розглядає організаційну культуру як багат шарову конструкцію, що включає артефакти, цінності, соціальні ідеали та базові припущення. Артефакти, такі як поведінка, структури, процеси та технології, утворюють перший рівень. На більш латентному рівні організаційна культура проявляється у цінностях та соціальних ідеалах, які поділяють члени організації (тобто в ідеології організації). Ці цінності та ідеали проявляються в символічних механізмах, таких як міфи, ритуали, історії, легенди, кодифікована мова, а також у корпоративних цілях, стратегіях, філософії управління та в обґрунтуваннях, які їм надаються.

Групова культура заохочує працівників вносити пропозиції щодо того, як покращити власну роботу та загальну продуктивність. Як наслідок, групова культура створює сприятливе середовище, в якому люди відчують, що вони мають автономію та вплив. Отже, у груповій культурі люди визнають, що їхня робота має сенс і що вони мають навички для її виконання.[15] Враховуючи також, що обмін інформацією є важливою рисою участі працівників, інформаційна підтримка з боку керівників у груповій культурі, швидше за все, буде високою. Групова культура, як правило, розробляє проекти завдань, які сприяють використанню навичок і повноважень для прийняття рішень, що є захисними факторами, а також впроваджує умови організації роботи, які сприяють соціальній підтримці як з боку колег, так і з боку керівників, що, таким чином, сприятливо впливає на психічне здоров'я працівників.

Культура розвитку допомагає розробити децентралізовану структуру роботи, яка сприяє використанню навичок і повноважень для прийняття рішень з користю для психічного здоров'я працівників. У культурі розвитку працівники, швидше за все, отримуватимуть значні винагороди, які можуть позитивно впливати на їхнє психічне здоров'я.

Ієрархічна культура сприяє соціальной підтримці і, таким чином, відіграє позитивну роль для психічного здоров'я працівників. У цьому типі культури саме вислуга років визначає як винагороду, так і кар'єрний ріст, надаючи працівникам певний рівень гарантії зайнятості, що може бути корисним для їхнього психічного здоров'я.

Раціональна культура з чіткими показниками ефективності та вимірюваннями, ймовірно, мінімізує суперечливі вимоги, що може бути корисним для психічного здоров'я працівників. Таким чином, ці інтегровані моделі можуть допомогти організаціям і менеджерам вибрати відповідну культуру. Інтеграція організаційної культури в моделі професійного стресу - це плідний шлях до глибшого розуміння проблем психічного здоров'я на робочому місці, і ця система також може слугувати відправною точкою для багаторівневих досліджень професійного стресу.

1.2. Структура інформаційної культури

У цифрову епоху, коли потоки даних безперервно змінюються, а технології трансформують життя, поняття інформаційної культури стає все більш важливим для функціонування та процвітання окремих осіб та організацій. Інформаційна культура - це не просто доступ до інформації; вона поширюється на способи використання, оцінки та інтеграції інформації в повсякденну практику. У цьому есе досліджується багатогранна структура інформаційної культури, розглядаються її складові та їх значення для навчання, комунікації та прийняття рішень у сучасному контексті.

Проведені дослідження показують, що до визначення інформаційної культури існують різні підходи. Це пов'язано з тим, що інформаційна культура є інтегративним типом культури, тобто новою формою культури, яка об'єднує інші форми культури і має дуже широку сферу охоплення. З іншого боку, фахівці різних галузей науки провели чимало досліджень з цієї проблематики і сформувалися різні підходи, що базуються на окремих аспектах. Розглянемо деякі з них:

"інформаційна культура - це здатність використовувати інформаційний підхід, аналізувати інформаційні умови та підвищувати ефективність інформаційних систем" [2].

"інформаційна культура - це рівень знань, що дозволяє людині вільно поводитися в інформаційному середовищі, брати участь у його формуванні та здійснювати взаємодію з інформацією" [3].

"інформаційна культура - це якісний показник діяльності людини у сфері отримання, передачі, зберігання та використання інформації" [4].

"інформаційна культура - це гармонізація внутрішнього світу особистості в процесі засвоєння інформації, що має суспільне значення" [5].

"інформаційна культура - будучи однією зі складових частин загальної культури людини, являє собою сукупність знань, умінь і навичок, а також інформаційного світогляду, що забезпечують самостійну, об'єктивну діяльність по задоволенню індивідуальних інформаційних потреб оптимальним способом з використанням як традиційних, так і новітніх інформаційних технологій" [6].

Різні наукові пояснення цього визначення зумовили появу різних підходів до формування інформаційної культури особистості.

Загалом зміст дефініції "інформаційна культура" відображає взаємодію людини з інформаційним середовищем. Як відомо, взаємодіючи з навколишньою інфосферою, людина, з одного боку, отримує інформацію, зберігає її, переробляє (споживач інформації), а з іншого боку, синтезує нову інформацію і знання, створюючи і представляючи її інфосфері (виробник інформації). У зв'язку з цим інформаційну культуру можна визначити як відповідність знань і вмінь особистості, пов'язаних з отриманням інформації, її зберіганням, обробкою, збереженням і представленням, а також дотриманням правових і етичних норм при використанні інформації. Таким чином, формування інформаційної культури особистості може здійснюватися шляхом вивчення та усунення проблем, що виникають під час взаємодії людини з інформацією.

Одна група людей має дуже високі здібності до сприйняття інформації, її накопичення, зберігання, а інша - до запам'ятовування. Але є ще одна група людей, які володіють високим рівнем аналітичного мислення, гострим інтелектом і на основі отриманої інформації продукують нові, більш сміливі ідеї. Деякі люди володіють високорозвиненою здатністю до презентації інформації. Вони здатні лаконічно донести отриману інформацію до суспільства або будь-якої аудиторії, а також легко заволодіти аудиторією завдяки чіткому і вільному мовленню.

Розвиток однієї або декількох з цих навичок можна спостерігати у людей, певні якості можна знайти у кожного. Однак, всі ці якості навряд чи можуть бути сконцентровані в одній і тій самій людині в комплексному вигляді. Залежно від особливостей професії, ті чи інші навички та звички розвинені більше. Це дозволяє стверджувати, що ці навички можна розвивати в комплексній формі за допомогою спеціальних завдань і тренінгів.

Оскільки за рівнем ці навички у людей відрізняються, то відрізняється і загальний рівень інформаційної культури. Недостатній рівень інформаційної культури негативно впливає на успіхи особистості, які можуть бути досягнуті під час навчання та професійної діяльності. Тому, враховуючи, що відповідно до структури загальної інформаційної культури людина безпосередньо залежить від: прийому інформації, зберігання в пам'яті, обробки, захисту, за необхідності, а також умінь і навичок презентації, формування загальної інформаційної культури особистості може бути досягнуто шляхом дослідження та розвитку цих навичок окремо.

Здатність до точного та адекватного сприйняття інформації можна вважати початковим етапом у взаємовідносинах між інфосферою та людиною. Розвиток людини та її ідентифікація як особистості починається з отримання суттєвої інформації про навколишнє середовище через органи чуття.

Після процесу обробки інформації на основі початкових знань формується свідомість та світогляд. Слід зазначити, що сприйняття інформації залежить від багатьох факторів: способів отримання інформації, її форми та

змісту, поставленої мети, інтересу, здатності людини до спостережливості, концентрації уваги, стану здоров'я тощо.

Відомо, що можливості каналів сприйняття інформації (органів чуття) у кожної людини різні. За можливостями сприйняття інформації людей можна розділити на кілька підгруп - візуалів, аудіалів, тактилів і дигіталів. Візуали сприймають інформацію за допомогою зору, аудіали - за допомогою органів слуху. Тактильні учні сприймають інформацію за допомогою інших видів відчуттів - нюху, дотику, руху тощо. Дигітали досягають логічного розуміння на основі знаків, цифр і логічних результатів. Таким чином, рівень сприйняття інформації людьми залежить від того, в якій формі (текст, звук, зображення тощо) подається інформація і наскільки людина відповідає ключовому каналу сприйняття.

Процес сприйняття інформації вимагає низки певних навичок і вмінь, одним з яких є спостережливість. Спостережливість - це здатність відчувати дуже важливі, але менш помітні деталі, риси, ознаки тощо в подіях і предметах. Вона є засобом отримання необхідної інформації і є продумано спланованим і самостійним її приймачем [7].

Спостереження спирається на життєвий досвід і знання, а також на бажання людини вчитися і пізнавати. Водночас, як і інші психологічні характеристики людини, спостережливість не є вродженим талантом, її можна розвинути за допомогою спеціальних вправ і тренінгів. Високий рівень спостережливості має велике значення для всебічного розвитку особистості.

Сприйняття інформації, що надходить через різні органи чуття, залежить від концентрації уваги, а також від бажання та інших подібних факторів. Увага людини влаштована таким чином, що будь-який звук, яскраве видовище тощо привертає увагу швидше. Як наслідок, не вдається сконцентрувати увагу на потрібній інформації, людина відволікається від мети, що призводить до неповного або неточного сприйняття інформації. Для повного і правильного сприйняття інформації дуже важливо навчитися зосереджуватися на важливій

інформації і отримувати тільки необхідні повідомлення. Цьому варто навчитися зокрема.

На думку експертів, прийом і сприйняття інформації залежить від кола інтересів людини, а також від мети, яку вона переслідує. Наприклад, якщо людина хоче займатися якоюсь діяльністю, вона намагається накопичити і отримати всю інформацію про цю діяльність. Природно, що в цьому випадку інформації може бути накопичено більше.

Отримання інформації частково пов'язане зі здоров'ям людини. Так, хвороба, перевтома, поганий настрій є факторами, що негативно впливають на сприйняття та осмислення інформації.

Хоча сприйняття інформації залежить від низки різних факторів, ключовим фактором є відповідність інформації можливостям каналу сприйняття людини. Традиційна класно-урочна система навчання, що застосовується сьогодні, не враховує різноманітність каналів сприйняття інформації учнями. Тому ті учні, чий спосіб сприйняття інформації збігається зі способом подачі інформації вчителем, засвоюють її краще, тоді як інші відчують труднощі.

Однією з найважливіших складових, що забезпечують людині високий рівень поведінки з інформацією, є її пам'ять. Людина розвивається, вдосконалюється і робить свій внесок у розвиток суспільства, запам'ятовуючи знання та навички, отримані в результаті багаторічного навчання, особистого досвіду, вивчення досвіду інших людей, а також застосовуючи їх у своїй діяльності. Через пам'ять людина пов'язана із суспільством. Роль і значення пам'яті для досягнення успіху в навчальній чи професійній діяльності є великою.

В даний час стрімке збільшення обсягу інформації призводить до перевантаження пам'яті людей. Людина безпорадна перед величезним обсягом інформаційного потоку, сприйняття і зберігання такої кількості інформації ускладнене через обмежені можливості пам'яті. Експерти називають цю

проблему, що виникає між темпами зростання інформації та здатністю людей сприймати її, "інформаційною кризою" [8].

Для того, щоб полегшити роботу пам'яті, необхідно оволодіти спеціальними способами і методами зберігання інформації, а також досягти розвитку пам'яті шляхом її тренування.

Відомо, що кожна людина володіє різним рівнем пам'яті. Оскільки люди відрізняються один від одного різними характеристиками, вони відрізняються і за характером, і за видами пам'яті. Різниця в рівні розвитку типів пам'яті відображається на поведінці людини з інформацією і впливає на результати, яких вона досягає в житті на певному рівні. Таким чином, вивчення особливостей пам'яті людини та розвиток цих особливостей з юних років необхідно розглядати як важливий етап формування інформаційної культури. Вивчення особливостей пам'яті починається з ознайомлення з видами пам'яті, зосередження уваги на власній пам'яті та засвоєння завдань на розвиток пам'яті.

Доведено, що запам'ятовування інформації має вибірковий характер, найбільш важлива для людини інформація запам'ятовується надовго, іноді на все життя. Все, що пов'язано з поведінкою людини, її потребами, інтересами, бажаннями, цілями, легко зберігається у свідомості людини і легко пригадується. Інформація, яка не застосовується в житті та професійній діяльності, забувається. Тому, щоб не забути інформацію, рекомендується її постійне повторення і застосування у своїй діяльності.

Однак для кращого запам'ятовування недостатньо лише повторення, інформацію слід класифікувати за групами та узгоджувати між собою. Щоб інформація легко запам'ятовувалася, вона повинна бути належним чином структурована. Це означає, що важливим є узгодження будь-якої нової інформації з наявною інформаційною базою та її свідомо інтерпретація.

У сучасній психології існує декілька методик, спрямованих на покращення можливостей запам'ятовування текстової, звукової, образної та іншої інформації. Наприклад, добре відомий метод алгоритмізації вербального

тексту, який використовується для більш ефективного запам'ятовування інформації текстового типу. Цей метод застосовується для полегшення запису наукових, масово-наукових текстів, усних доповідей і виступів. Суть методу полягає в тому, що спочатку із загального змісту відокремлюється важлива інформація, на наступному етапі з відібраної інформації виділяються ключові ідеї, які, в свою чергу, пригнічуються до слів-образів. В результаті ці слова відіграють роль ключів, які допомагають оратору представити систематизовану доповідь.

Для того, щоб покращити функцію пам'яті, людина повинна знати основні способи зберігання інформації та вміти їх застосовувати. На думку фахівців, існує низка правил запам'ятовування, за допомогою яких можна покращити пам'ять [9].

Існує низка факторів, які негативно впливають на роботу пам'яті: неправильне харчування, недотримання режиму сну, перевтома, шкідливі звички, такі як куріння, вживання алкоголю тощо. Тому кожен повинен знати про гігієну пам'яті і дотримуватися її, щоб зберегти пам'ять. Інакше це може призвести до ослаблення пам'яті та деяких аномалій. Так, виснаження, інформаційне перевантаження, сильний емоційний стрес можуть призвести до низки захворювань пам'яті.

Таким чином, кожна людина повинна бути поінформована про певні питання, пов'язані з пам'яттю, її видами та характеристиками, способами зберігання інформації, а також розвитком пам'яті, гігієною пам'яті.

1.3. Соціально-психологічні чинники, що впливають на формування інформаційної культури

Однією з найважливіших складових, що характеризують інформаційну культуру особистості, є навички та звички, пов'язані з обробкою інформації, які відіграють дуже важливу роль в інформаційній поведінці людини. У світі інформації необхідна не тільки сама інформація, але й навички її відбору, оцінки, систематизації та обробки. Вищою функцією людини завжди є

генерування нової інформації та знань шляхом обробки інформації, яку вона постійно отримує. Однак, здатність до обробки інформації у всіх людей не однакова. Якщо людина не здатна створювати матеріали різного змісту, використовуючи отриману інформацію та знання, або не може використовувати їх у своїй діяльності, аналізуючи, то це пов'язано з поганими навичками обробки інформації та менталітетом.

Велика кількість і різноманітність інформації, а також брак точної інформації та важливість її відбору й оцінки змушують людей займатися аналітичною діяльністю у своєму повсякденному житті. Іншими словами, швидкі зміни, що відбуваються в суспільстві, вимагають від будь-якого фахівця вміння аналізувати оновлення та зміни у своїй предметній галузі, робити висновки, прогнозувати та бути готовим до прийняття рішення.

Це означає, що людей потрібно вчити не тільки використовувати наявні знання, а й досліджувати їх для вирішення конкретної проблеми, продукувати нову інформацію та знання, переробляючи зібрані. У наш час досить важливою є підготовка різних видів продукції - інформаційних продуктів, що використовують різні види інформації як первинну сировину.

Процес обробки інформації - це процес отримання нової інформації в результаті виконання певних операцій під час накопичення первинних даних. Результатом обробки є зміна форми або змісту інформації. Обробка, пов'язана з отриманням нової інформації та змісту, є аналітичною обробкою. Аналітична обробка інформації - це творчий процес, що відображає операції осмислення, аналізу та оцінки її змісту для виділення важливої інформації з первинної. Аналіз дозволяє виокремити більш цінну інформацію, виділити другорядні відомості та дані, тобто здійснити певні аналітичні операції. Паралельно з аналізом тексту відбувається його синтез - процес повного і систематичного поєднання інформації, отриманої в результаті аналітичних операцій[10].

Очевидно, що процес опрацювання інформації є непростю процедурою, тому вимагає від людини аналітичних навичок. До них відносяться навички пошуку, відбору та оцінки інформації, аналізу,

систематизації, узагальнення та проектування. Процес аналітичного опрацювання інформації має кілька послідовних етапів для задоволення інформаційних потреб людини. Вирішальною умовою задоволення інформаційного запиту є розуміння того, яка саме інформація необхідна для розв'язання поставленої проблеми, і точне вираження цього запиту у формі інформаційного запиту [11].

Після точного визначення інформаційного запиту особа починає збирати відповідну інформацію. З цієї точки зору, володіння певними знаннями та навичками для оперативного пошуку необхідної інформації, а також уявлення про всі види джерел інформації є початковими умовами процедури обробки інформації.

Відбір та оцінка отриманої інформації залежить від певних цілей, тому чим більше інформація сприяє досягненню мети, тим вона цінніша.

Розвиток компонентів інформаційної культури, пов'язаних з опрацюванням інформації, може бути досягнутий шляхом прищеплення людям навичок аналізу та синтезу інформації. Наприклад, планування, написання статей, конспектування, підготовка таких документів, як анотації та огляди тощо, можуть сприяти формуванню цих навичок і звичок.

Використання методу проектів може сприяти розвитку в учнів навичок і звичок, пов'язаних з обробкою інформації. Метод проектів - це педагогічна технологія, розроблена американським педагогом В. Кліпатріком у 1920-х роках. Основною метою методу проектів є забезпечення самостійного здобуття учнями знань у процесі виконання практичних завдань або розв'язання проблем, що потребують інтеграції знань з різних предметних галузей, а вчитель тут виступає в ролі координатора та експерта [12]. Робота над проектом сприятиме формуванню таких рис, як порівняння інформації, зібраної з різних джерел, визначення її значущості з точки зору вирішення проблеми, формулювання висновків, висловлення власної думки.

Розглядаючи інформацію як ключовий капітал сучасного періоду, необхідність захисту інформації зростає у зв'язку зі збільшенням її цінності та

важливості. Адже цінні речі завжди наражаються на небезпеку заподіяння шкоди власнику: їх крадуть, продають, знищують тощо. Тому навички та звички, пов'язані із захистом інформації, також можна віднести до складових інформаційної культури особистості.

Раніше люди зберігали інформацію переважно у своєму мозку та на паперових носіях. У наш час майже в усіх сферах людської діяльності для збору, обробки та зберігання інформації використовуються комп'ютери.

Сьогодні в комп'ютерних мережах і різноманітних електронних базах даних збираються і зберігаються великі обсяги різноманітної інформації про діяльність підприємств, державних і громадських організацій та окремих громадян. За таких умов виникає загроза використання цієї інформації з метою нанесення шкоди громадянам та установам [13]. Тому люди, які працюють з інформаційними системами, повинні усвідомлювати важливість захисту зібраної інформації і того, що потрібно робити для забезпечення інформаційної безпеки, а також нести за це відповідальність.

До теперішнього часу основна увага при вирішенні проблеми інформаційної безпеки була зосереджена на розробці різних технічних і технологічних методів і засобів (розробка антивірусних програм, екранів для роботи в Інтернеті, спам-фільтрів, різноманітних методів контролю і обмеження доступу, реєстрації інцидентів і т.д.). Застосування інформаційно-комунікаційних технологій - ІКТ в усіх сферах, усвідомлення фундаментальної ролі інформації в суспільстві, включення інформації до категорії важливих стратегічних ресурсів призвели до розуміння того, що інформаційна безпека залежить не тільки від технічних і технологічних рішень, а й від культури суспільства та його членів [14].

Не випадково у 2003 році ООН прийняла резолюцію "Створення глобальної культури інформаційної безпеки". Резолюція визначила дев'ять пунктів вимог до державних органів, підприємств, інших організацій та окремих користувачів, які створюють, контролюють і використовують

інформаційні системи та мережі. Це свідчить про рівень важливості питань інформаційної безпеки.

Крім питань захисту інформації, частиною проблем інформаційної безпеки можна вважати проблеми захисту індивідуальної думки, а також заходи щодо дотримання інформаційної етики, захисту психології людини.

Відомо, що оточення людини - сім'я, навчальний заклад, суспільство, а також інформаційне середовище відіграють важливу роль у становленні людини як особистості, формуванні її світогляду. В умовах інформаційного суспільства ІКТ та Інтернет мають великий вплив на формування потреб, інтересів, поглядів, цінностей та світогляду людини в цілому.

Поряд з важливими та корисними інформаційними ресурсами, в Інтернеті розміщується велика кількість інформації, що поширює ідеї релігійного екстремізму та націоналізму, пропагує шкідливі звички. І така інформація досить негативно впливає на психологію людей, особливо дітей та підлітків.

На сьогоднішній день Інтернет пропонує людям різного роду послуги, використання яких дозволяє вчиняти певні злочини проти них. Наприклад, реєструючись у соціальних мережах, люди розміщують там багато особистої інформації: фотографії членів сім'ї, в тому числі дітей та майна, відео з повсякденного життя (робота, дім, відпочинок, заходи, які відвідують), інформацію про рід занять, хобі, плани на майбутнє тощо. У такому випадку виникає небезпека організації та здійснення злочинів проти цих осіб та членів їхніх сімей з використанням такої інформації.

Таким чином, знання та навички щодо забезпечення захисту інформації та її безпеки в сучасному світі набувають великого значення. Тому вже з юних років необхідно навчати людей, як поводитися в інформаційному просторі, інформувати про шкідливий Інтернет-контент та його негативний вплив на психіку людини, а також про методи захисту від цього впливу. Людина повинна знати, що якщо вона неправильно користується інформаційними ресурсами, то порушує права інших людей і несе за це відповідальність. Кожен

повинен вміти захищати власну інформацію, а її використання з метою нанесення шкоди іншим не повинно допускатися.

Одним з основних показників, що характеризують високий рівень інформаційної культури особистості, є навички, пов'язані з презентацією інформації. Ці навички мають велике значення у взаємовідносинах людини з навколишнім середовищем. Відомо, що подання інформації людиною здійснюється переважно засобами природної мови в письмовій або усній формі. Крім того, інформація також передається різними способами, такими як жести, міміка, танці, музика, живопис тощо.

Здатність людей виразно доносити інформацію до інших є дуже важливою в інформаційному суспільстві. Мусимо з жалем констатувати, що лише певна частина випускників шкіл здатна правильно висловлювати свої думки в усній та письмовій формі. У зв'язку з цим розвиток навичок презентації інформації слід розглядати як один з етапів формування інформаційної культури.

Оскільки презентація інформації здійснюється за допомогою мовлення, культуру мовлення можна вважати однією зі складових інформаційної культури. Розвиток мовленнєвих здібностей людини та її лексичного запасу починається з дитинства і триває все життя. Читання віршів, переказ уроку, виконання ролі певного літературного персонажа, активне спілкування з однокласниками в школі стимулюють розвиток уміння висловлювати свою думку та мовленнєвої культури. Проте формування культури мовлення не характеризується системністю. Хотілося б також зазначити, що застосування тестового методу під час перевірки та оцінювання знань у середніх та вищих навчальних закладах, перевага спілкування через Інтернет серед молоді призвели до загострення проблем у цій сфері.

У системі вищої освіти, за деякими винятками, не ведеться послідовна і цілеспрямована робота в напрямку формування мовленнєвої культури. Проте ця здатність має величезне значення у всіх видах взаємовідносин людини з навколишнім середовищем. Через мовлення людина презентує себе

суспільству, у такий спосіб проявляється інтелектуальність, яскравість її внутрішнього світу [15].

Інформація має бути чітко подана її одержувачам. Іншими словами, вона повинна містити якомога більше повних речень; уникати надмірної кількості спеціальних термінів і складності граматичної структури, виражати суть ідеї.

Для гарної промови слід враховувати такі характеристики, як стислість, послідовність та ефективність. Для того, щоб зробити свою промову цікавою та адекватно виражати ідеї, необхідно володіти широким спектром словникових ресурсів. Однак, лише словникового запасу недостатньо. Зрозумілість мови також залежить від здатності оратора адаптувати промову до термінологічної бази аудиторії. З цієї точки зору, під час викладу інформації необхідно враховувати учасників аудиторії.

Використання міміки та жестів під час виступу сприяє вираженню інформації, а також її сприйняттю слухачами. У цьому контексті вивчення методів немовного вираження інформації, таких як використання жестів та міміки, є особливо доцільним.

Зовсім інший характер має подання інформації у письмовій формі.

Під час підготовки письмового тексту дуже важливо заздалегідь визначити його точну структуру і стиль викладу. Найвищою формою письмової мови є вміння послідовно і зв'язно висловлювати свої думки. Для того, щоб викладати думки повно і послідовно, необхідно добре знати граматику мови і володіти великим лексичним запасом. При цьому слова для написання тексту повинні бути підібрані таким чином, щоб читачі зрозуміли його однозначно.

Для того, щоб написати чіткий і зрозумілий текст, необхідно досконало знати описувану сферу і ретельно дослідити тему. Іншими словами, для того, щоб підготувати якісний матеріал на будь-яку тему, необхідно звернутися до багатьох джерел, уважно прочитати та проаналізувати зібрану інформацію, а також бути здатним створити новий текст.

Важливе значення при підготовці письмового тексту має правильна побудова структури речення. Структура речення повинна бути простою і не втомлювати читача. Одним з важливих моментів є послідовність речень і логічна зв'язність. Кожна нова думка повинна бути логічним продовженням попередньої і не суперечити їй. Повторення шкодить змісту тексту. Тому необхідно уважно прочитати текст кілька разів і скоротити повторювані ідеї.

В даний час існує багато стилів і типів писемного мовлення, і вони повинні бути представлені зі шкільних років. Хоча, з цієї точки зору, написання есе на уроках рідної мови має велике значення, воно не має систематичного характеру.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

2.1. Методологія дослідження

У цифрову епоху, коли потоки даних безперервно змінюються, а технології трансформують життя, поняття інформаційної культури стає все більш важливим для функціонування та процвітання окремих осіб та організацій. Інформаційна культура - це не просто доступ до інформації; вона поширюється на способи використання, оцінки та інтеграції інформації в повсякденну практику. У цьому есе досліджується багатогранна структура інформаційної культури, розглядаються її складові та їх значення для навчання, комунікації та прийняття рішень у сучасному контексті.

Інформаційну культуру можна визначити як колективну практику, цінності, ставлення та норми, які керують створенням, управлінням та використанням інформації в організації чи суспільстві. Вона впливає на те, як інформація сприймається, обробляється та поширюється, формуючи інформаційну поведінку окремих осіб та груп. Важливість розвиненої інформаційної культури полягає в її здатності підвищувати прозорість, ефективність та інновації. В освітніх установах сильна інформаційна культура сприяє розвитку критичного мислення та навчанню впродовж життя. У бізнесі вона допомагає стратегічно використовувати дані для отримання конкурентних переваг.

В основі інформаційної культури лежать цінності та норми, які диктують етичне використання та розповсюдження інформації. Ці цінності можуть наголошувати на точності, конфіденційності, доступності та підзвітності, відображаючи правові та етичні стандарти суспільства. Наприклад, у дослідницькому середовищі акцент може робитися на точності та строгості, тоді як у журналістиці - на прозорості та чесності.

Практики та поведінка в інформаційній культурі стосуються звичних дій, пов'язаних з обробкою інформації, наприклад, як люди шукають, оцінюють та обмінюються інформацією. На ці практики часто впливають наявні технології та рівень навичок людей. Наприклад, у суспільстві з високим рівнем володіння цифровими технологіями такі практики можуть включати регулярне використання цифрових баз даних і критичне оцінювання онлайн-ресурсів.

Інструменти та технології, які підтримують інформаційну культуру, мають вирішальне значення. Вони включають в себе все - від традиційних бібліотек і книг до сучасних баз даних, систем штучного інтелекту та хмарних сховищ. Вибір і використання цих інструментів суттєво впливають на те, як управляти інформацією та використовувати її, тим самим впливаючи на ширшу інформаційну культуру.

Політики та процедури створюють рамки, в яких функціонують інформаційні практики. Вони визначають, як слід поводитися з інформацією, хто має до неї доступ, а також процеси захисту даних та дотримання вимог законодавства. Ефективна політика забезпечує відповідність інформаційних практик ширшим цілям організації чи суспільства, таким як сприяння інноваціям та захист інтелектуальної власності.

Добре розвинена інформаційна культура впливає на різні аспекти життя суспільства:

Вплив на освіту: Покращує методики та результати навчання, сприяючи доступу до різноманітних джерел інформації та сприяючи створенню середовища критичного пошуку.

Організаційний вплив: Сприяє організаційному успіху через прийняття обґрунтованих рішень та стратегічне управління інформацією, що є критично важливим у глобальній економіці, яка ґрунтується на даних.

Соціальний вплив: Впливає на соціальну поведінку та залучення громадськості, визначаючи, як інформація поширюється та споживається в публічному дискурсі.

Структура інформаційної культури є складною і динамічною, тісно переплетеною з технологічним прогресом і суспільними змінами. Чим далі ми просуваємося в інформаційну епоху, тим очевиднішою стає потреба в розвиненій інформаційній культурі, яка є адаптивною, етичною та інклюзивною. Організації та суспільства повинні постійно оцінювати та вдосконалювати свою інформаційну культуру, щоб ефективно та етично використовувати силу інформації. Завдяки таким зусиллям інформаційна культура не лише задовольняє нагальні інформаційні потреби, але й сприяє створенню ширшої інтелектуальної екосистеми, сприятливої для інновацій та зростання.

Головним інструментом в нашому дослідженні стало анкетування.

Дані можна зібрати відносно швидко, оскільки досліднику не потрібно бути присутнім при заповненні анкет. Це корисно для великих груп населення, коли проведення інтерв'ю є недоцільним.

Однак проблема з анкетуванням полягає в тому, що респонденти можуть брехати через соціальну бажаність. Більшість людей хочуть представити себе в позитивному світлі і можуть збрехати або перекрутити правду, щоб виглядати добре, наприклад, учні перебільшують час, який вони витрачають на перевірку домашнього завдання.

Анкети можуть ефективно вимірювати поведінку, ставлення, уподобання, думки та наміри відносно великої кількості людей дешевше і швидше, ніж інші методи.

Часто для збору даних в анкеті використовуються як відкриті, так і закриті запитання. Це корисно, оскільки дозволяє отримати як кількісні, так і якісні дані.

Закриті запитання

Закриті запитання вимагають конкретної, обмеженої відповіді, найчастіше "так" або "ні", або вибору, який відповідає заздалегідь визначеним категоріям.

Дані, які можна віднести до певної категорії, називаються номінальними даними. Категорія може обмежуватися лише двома варіантами відповідей, тобто бути дихотомічною (наприклад, "так" чи "ні", "чоловік" чи "жінка"), або включати досить складні списки альтернатив, з яких респондент може вибирати (наприклад, політомічні).

Закриті запитання можуть також надавати порядкові дані (які можна ранжувати). Це часто передбачає використання безперервної рейтингової шкали для вимірювання сили ставлення або емоцій.

Наприклад, повністю згоден / згоден / нейтрально / не згоден / категорично не згоден / не можу відповісти.

Закриті запитання використовувалися для дослідження особистості типу А (наприклад, Фрідман і Розенман, 1974), а також для оцінки життєвих подій, які можуть викликати стрес (Холмс і Рахе, 1967) і прихильність (Фрейлі, Уоллер і Бреннан, 2000).

Відкриті запитання

Відкриті запитання допускають розгорнуті, різноманітні відповіді без заздалегідь заданих варіантів чи обмежень.

Відкриті запитання дозволяють людям висловити те, що вони думають, своїми словами. Відкриті запитання дають можливість респонденту відповісти настільки детально, наскільки він хоче, своїми словами. Наприклад: "Чи можете ви сказати мені, наскільки щасливими ви себе зараз відчуваєте?"

Відкриті запитання краще працюватимуть, якщо ви хочете отримати більш глибокі відповіді від респондентів. Вони не дають заздалегідь встановлених варіантів відповідей, а натомість дозволяють респондентам висловити те, що їм подобається, своїми словами.

Відкриті запитання часто використовуються для складних питань, на які не можна відповісти кількома простими категоріями, а потрібно більше деталей та обговорення.

Лоуренс Колберг запропонував учасникам моральні дилеми. Одна з найвідоміших стосується персонажа на ім'я Гайнц, який стоїть перед вибором

між тим, щоб спостерігати, як його дружина помирає від раку, або вкрасти єдині ліки, які могли б їй допомогти.

Учасників запитували, чи повинен Хайнц вкрасти ліки чи ні, і, що більш важливо, з їхніх міркувань, чому дотримання чи порушення закону є правильним.

Переваги

Багаті якісні дані отримуються завдяки відкритим запитанням, які дозволяють респондентам деталізувати свої відповіді. Це означає, що дослідження може визначити, чому людина дотримується певної позиції.

Обмеження

Збір даних займає багато часу. Респонденту потрібно більше часу, щоб відповісти на відкриті запитання. Це є проблемою, оскільки можна отримати менший розмір вибірки.

Багато часу займає аналіз даних. Дослідник витрачає більше часу на аналіз якісних даних, оскільки йому доводиться читати відповіді і намагатися розподілити їх за категоріями за допомогою кодування, що часто є суб'єктивним і складним завданням. Однак Сміт (1992) присвятив цілу книгу питанням тематичного контент-аналізу, який включає 14 різних систем оцінювання відкритих запитань.

Не підходить для менш освічених респондентів, оскільки відкриті запитання вимагають вищих навичок письма та кращої здатності висловлювати свої почуття вербально.

В нашому дослідженні взяли участь 30 респондентів віком від 17 до 21 року.

Дослідження було проведено за допомогою анкетування. Ми розробили 3 анкети: 2 на дослідження рівня інформаційної культури та 1 щодо впливу психологічних чинників на формування інформаційної культури.

2.2. Аналіз та інтерпретація даних з опитувань та спостережень

Результати двох анкетних опитувань серед 30 студентів надають важливі дані для оцінки стану інформаційної культури та визначення ролі психологічних чинників у її формуванні. Ці дані можуть бути використані для розробки цілеспрямованих програм, що спрямовані на підвищення інформаційної грамотності та критичного мислення студентів.

Таблиця 2.1

Результати анкети 1: Вимірювання рівня інформаційної грамотності

Показник	Частота
Частота використання інтернету для навчальних цілей	
Щодня	18
Кілька разів на тиждень	9
Раз на тиждень	2
Рідше	1
Навички роботи з електронними науковими базами даних	
Відмінно	5
Добре	15
Задовільно	8
Погано	2
Здатність перевіряти авторитетність джерела	
Так, завжди перевіряю	12
Іноді перевіряю	10
Рідко перевіряю	6
Не знаю, як це робити	2
Розуміння поняття плагіату	
Повне розуміння	20
Часткове розуміння	8
Мало знаю на цю тему	2
Не маю уявлення	0
Здатність критично аналізувати інформацію	
Відмінно	10
Добре	12
Задовільно	5
Погано	3

Щоденне використання інтернету студентами для навчальних цілей вказує на глибоко інтегровану роль цифрових ресурсів у сучасній освіті. Ця тенденція може мати позитивні наслідки, такі як підвищення доступності інформації та гнучкість у навчанні, але також вона накладає певні вимоги на критичне мислення та вміння аналізувати та оцінювати інформаційні потоки.

З одного боку, велика залежність від інтернету може сприяти розвитку технічних навичок та зручності доступу до різноманітних джерел знань. З іншого боку, щоденне звернення до цифрових ресурсів може вести до перевантаження інформацією, ризику сприйняття неперевіреної або хибної інформації, а також зниження здатності до глибокої концентрації та рефлексії.

В цьому контексті важливою є роль освітніх установ у формуванні навичок критичного сприйняття інформації. Навчальні програми мають зосередитись не тільки на забезпеченні доступу до інформації, а й на розвитку вмінь її оцінювати, аналізувати та інтегрувати в загальний контекст знань. Критичне мислення та вміння розрізняти надійні джерела стають ключовими компетенціями в сучасному інформаційному суспільстві.

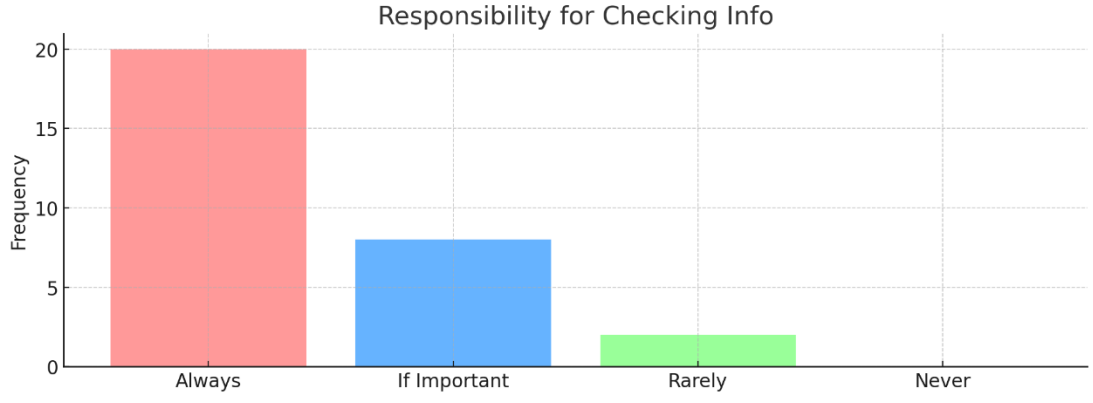
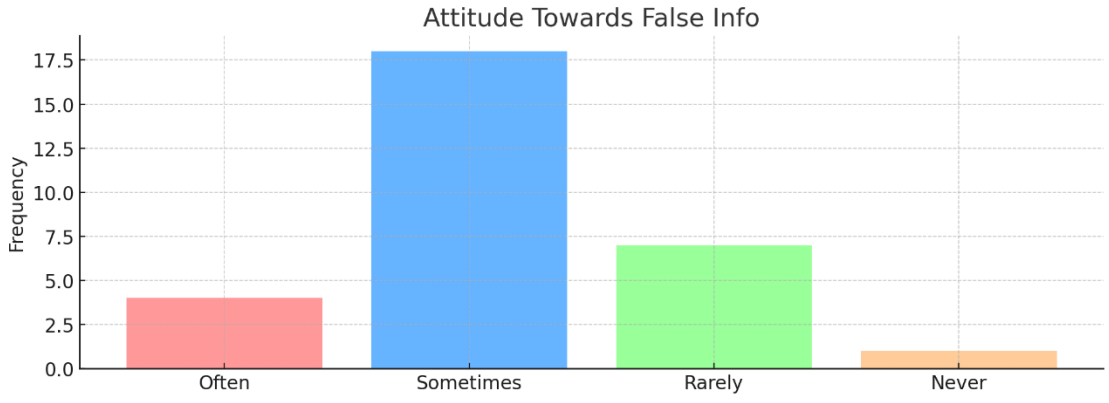
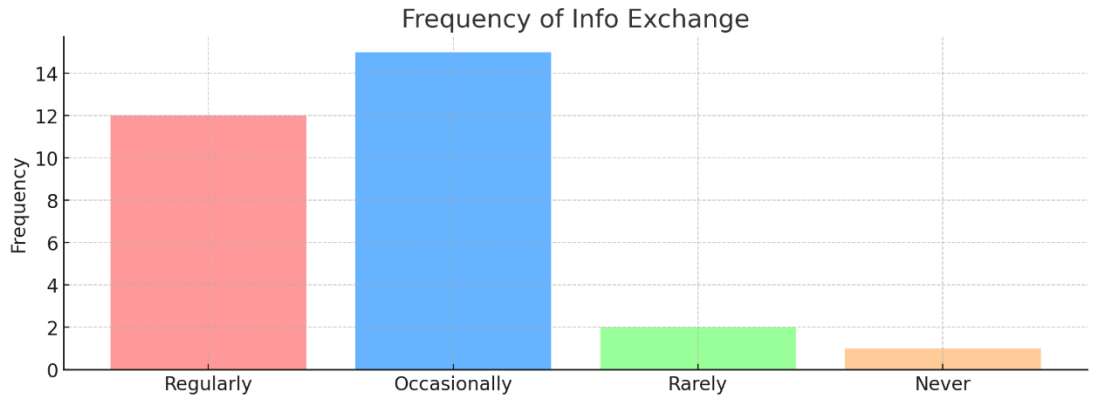
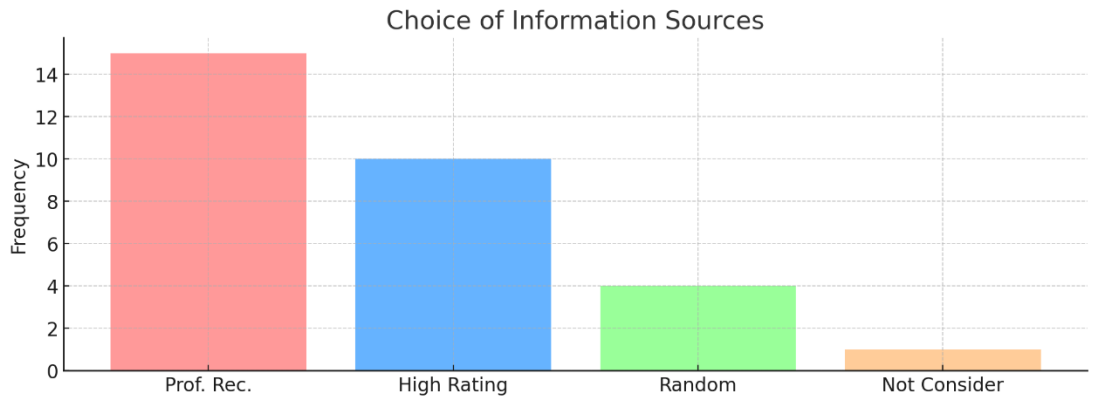
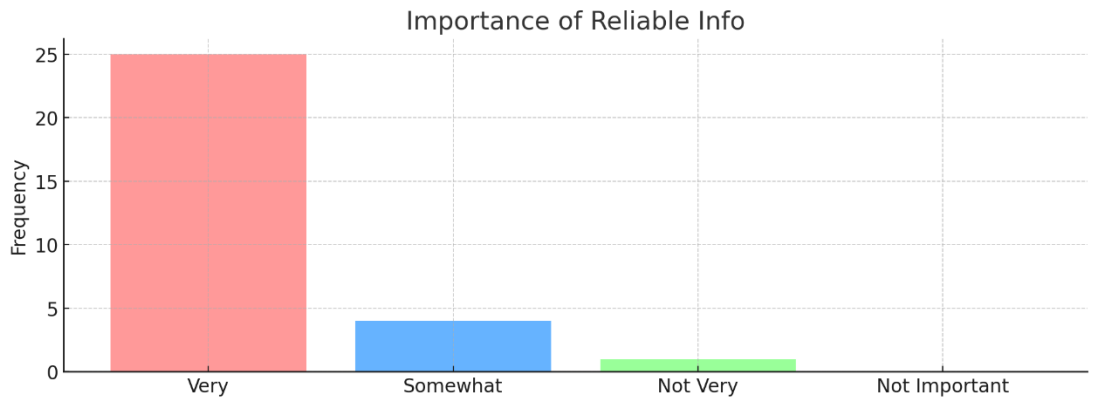
Тому необхідно створити навчальні модулі, які б спрямовували студентів на розвиток інформаційної грамотності, включаючи вправи на вдосконалення навичок пошуку, відбору та критичного аналізу інформації. Також корисним буде проведення семінарів та майстер-класів, які б підвищували обізнаність студентів щодо різних аспектів інформаційної безпеки, авторського права, плагіату, та етики використання інформації.

Висока залежність від цифрових ресурсів також підкреслює потребу у створенні умов для розвитку цифрової грамотності, яка включає розуміння того, як технології впливають на обробку інформації та людські взаємодії. Забезпечення доступу до якісних та актуальних інформаційних ресурсів, регулярне оновлення навчальних матеріалів та залучення студентів до активного діалогу про важливість інформаційної культури стануть запорукою ефективної освіти та підготовки майбутніх професіоналів.

Хоча більшість студентів оцінили свої навички роботи з науковими базами даних як "добре" або "відмінно", все ще існує група студентів, яка має недостатні навички в цій області. Це вказує на потребу у збільшенні доступу до тренінгів та ресурсів, які допомогли б покращити знання та вміння студентів у пошуку та оцінці наукової інформації.

Ставлення та поведінка щодо використання інформації

Показник	Частота
Важливість доступу до надійної інформації	
Дуже важливо	25
Дещо важливо	4
Не дуже важливо	1
Зовсім не важливо	0
Вибір джерел інформації	
Рекомендації викладачів	15
Високий рейтинг в інтернеті	10
Випадкові онлайн джерела	4
Не замислююь про джерело	1
Частота обміну інформацією з одногрупниками	
Регулярно	12
Іноді	15
Рідко	2
Ніколи	1
Ставлення до неправдивої інформації	
Часто	4
Іноді	18
Рідко	7
Ніколи	1
Відповідальність за перевірку інформації	
Завжди	20
Тільки якщо інформація важлива	8
Рідко	2
Ніколи	0

На наведених графіках відображено різні аспекти поведінки студентів щодо інформації, включаючи їхню оцінку важливості надійної інформації, вибір джерел інформації, частоту обміну інформацією з одногрупниками, ставлення до неправдивої інформації та відповідальність за перевірку інформації.

- Важливість доступу до надійної інформації: Більшість студентів (25 з 30) вважають це дуже важливим, що вказує на високу оцінку якості інформації серед студентської спільноти.
- Вибір джерел інформації: Найпопулярнішими джерелами є рекомендації викладачів та високий рейтинг в Інтернеті, що підкреслює роль авторитетних та надійних джерел в навчальному процесі.
- Частота обміну інформацією з одногрупниками: Переважно студенти обмінюються інформацією іноді та регулярно, що свідчить про активне спілкування та співпрацю в освітньому процесі.
- Ставлення до неправдивої інформації: Більшість студентів час від часу стикаються з неправдивою інформацією, що вимагає від них уміння критично оцінювати і відфільтровувати такі дані.
- Відповідальність за перевірку інформації: Більшість студентів (20 з 30) завжди перевіряють інформацію на достовірність, що є ключовою складовою інформаційної культури.

Результати другої анкети висвітлюють важливість психологічних аспектів у процесах сприйняття та використання інформації серед студентів. Велика частина опитаних (25 з 30) підкреслює критичне значення доступу до надійної інформації, що є основою для розвитку інформаційної грамотності та культури. Така висока свідомість студентів щодо якості інформації може вказувати на ефективність існуючих освітніх стратегій у цій області, але також висуває нові виклики перед викладачами та розробниками навчальних програм щодо їх подальшого вдосконалення.

Одночасно з цим, значна частина студентів (20 з 30) підтвердила, що регулярно перевіряє достовірність отриманої інформації. Це свідчить про

відповідальне ставлення до інформаційних ресурсів та розуміння важливості критичного аналізу в контексті широкого доступу до інформації в інтернеті. Цікаво, що ця практика співіснує з високим рівнем довіри до інформації, отриманої з рекомендованих джерел, що може також свідчити про високий рівень довіри до авторитетних інформаційних джерел або вплив освітніх інституцій.

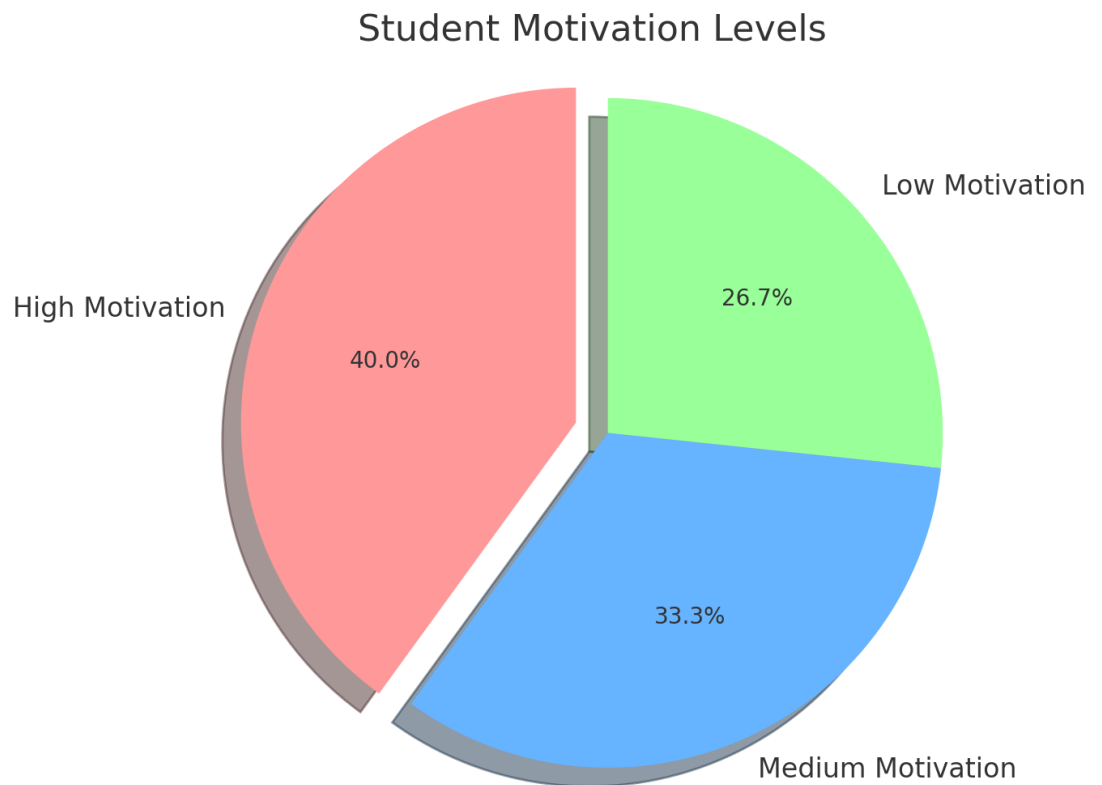
Ці результати можуть бути особливо значущими в контексті постійно зростаючої кількості інформації та швидкості її поширення, що змушує індивідів швидко оцінювати та відсіювати ненадійні дані. Важливо, що студенти не тільки активно використовують цифрові інструменти для доступу до інформації, а й усвідомлюють необхідність її критичної оцінки.

Ці висновки мають важливе практичне значення для розвитку освітніх програм. Вони вказують на необхідність подальшої інтеграції навчальних модулів, спрямованих на розвиток критичного мислення, навичок оцінки джерел та формування вмінь ідентифікації надійної інформації. Також результати можуть спонукати до рефлексії над методами навчання, які мають враховувати психологічні чинники впливу на інформаційну поведінку студентів, зокрема такі як мотивація, самооцінка, та стресостійкість при роботі з великим обсягом інформації.

Таблиця 2.3

Вплив психологічних чинників на інформаційну культуру

Показник	Частота
Мотивація до навчання та обробки інформації	
Висока мотивація	12
Середня мотивація	10
Низька мотивація	8
Когнітивні стилі (перевага в обробці інформації)	
Візуальний стиль	15
Вербальний стиль	10
Змішаний стиль	5
Стресостійкість при роботі з великими обсягами інформації	
Висока стресостійкість	8
Середня стресостійкість	12
Низька стресостійкість	10
Самооцінка здатностей до критичного мислення та аналізу інформації	
Висока самооцінка	9
Середня самооцінка	14
Низька самооцінка	7

На представленій діаграмі видно розподіл рівнів мотивації серед студентів. Висока мотивація спостерігається у 40% студентів, що вказує на значну частку студентів, які активно займаються навчанням і мають високий інтерес до опанування інформації. Середній рівень мотивації мають 33.3% студентів, а низька мотивація спостерігається у 26.7% опитаних, що підкреслює потребу в додаткових заходах для підвищення мотивації цієї групи студентів

Ці результати відкривають значущість мотивації як важливого психологічного чинника, що впливає на формування інформаційної культури студентів. Студенти з високим рівнем мотивації, як показало дослідження, не тільки активніше залучені у навчальний процес, але й демонструють більшу схильність до використання складних і надійних джерел інформації, таких як наукові журнали та спеціалізовані бази даних. Це свідчить про глибше розуміння необхідності підходу до інформації, що включає критичний огляд та аналітичне мислення.

Вплив мотивації на критичне мислення та інформаційну культуру

Мотивація є катализатором для активізації інтелектуальних зусиль і залучення до більш глибокого аналізу інформації. Вона відіграє ключову роль у розвитку вмінь студентів критично аналізувати інформацію, що є основоположним навиком в сучасному інформаційному суспільстві. Студенти, які високо мотивовані, більше цінують якість інформації та здатніші виявляти і критикувати помилки чи упередження в інформаційних джерелах.

Роль освітніх інституцій у формуванні мотивації

Освітні інституції мають унікальну можливість та відповідальність у формуванні мотивації студентів. Викладачі можуть стимулювати інтерес до глибокого навчання та критичної оцінки інформації через різноманітні методики навчання, включаючи:

- Проблемно-орієнтоване навчання, яке змушує студентів знаходити та вирішувати реальні проблеми, використовуючи критичний підхід.
- Дебати та дискусії, які розвивають вміння аргументувати свою точку зору та аналізувати думки інших.
- Використання кейс-методів, які залучають студентів до аналізу конкретних ситуацій, допомагаючи розвивати навички критичного мислення.

Виявлення впливу когнітивних стилів на обробку інформації студентами є ключовим для розуміння їхніх навчальних потреб і преференцій. Згідно з результатами анкети, розділеними на візуальні та вербальні уподобання, можна виявити значні відмінності в тому, як студенти найефективніше засвоюють інформацію.

Вплив візуальних уподобань

Студенти, що віддають перевагу візуальним методам засвоєння інформації, краще сприймають матеріали, які включають інфографіки, відео та схеми. Це вказує на те, що візуальні образи допомагають їм краще структурувати і запам'ятовувати інформацію. Візуальні засоби можуть служити не тільки для кращого зорового уявлення складних концепцій, але й

сприяють більш ефективному відтворенню знань під час екзаменів чи практичного застосування.

Перевага вербальних форматів

З іншого боку, вербально орієнтовані студенти переважно обирають традиційні текстові формати, такі як книги та наукові статті. Цей тип навчання сприяє глибшому аналітичному мисленню та розвитку мовних навичок. Вони здатні краще працювати з детальною інформацією, витягувати важливі висновки з текстів і формувати власні аргументовані судження на основі прочитаного.

На основі цих даних, освітні інституції мають унікальну можливість адаптувати навчальні матеріали до потреб різних типів навчальних стилів. Впровадження гнучких освітніх методів, які включають і візуальні, і вербальні компоненти, може значно підвищити загальну ефективність навчання.

На основі зібраних даних з трьох анкет, які оцінювали інформаційну грамотність, психологічні чинники та когнітивні стилі, можна зробити загальний висновок про взаємозв'язок цих аспектів у формуванні інформаційної культури студентів. Результати анкет демонструють, що кожен з цих чинників вносить суттєвий вклад у спосіб, яким студенти засвоюють, обробляють та використовують інформацію.

Інформаційна грамотність, яка була оцінена в першій анкеті, є фундаментальною для здатності студентів ефективно використовувати інформаційні ресурси. Студенти, які продемонстрували високий рівень інформаційної грамотності, мали кращі здібності до критичного мислення і змогли ефективніше використовувати спеціалізовані бази даних та наукові журнали. Ці здібності безпосередньо пов'язані з їхньою здатністю критично оцінювати та аналізувати інформацію, що є ключовим аспектом інформаційної культури.

Дані з другої анкети показали, що психологічні чинники, такі як мотивація та стресостійкість, істотно впливають на сприйняття та обробку інформації студентами. Висока мотивація сприяла більш активному

залученню у навчальний процес і покращеному критичному аналізу, а стресостійкість допомагала студентам ефективно управляти великими обсягами інформації. Ці психологічні аспекти визначають, як студенти підходять до вивчення складних тем та їх здатність до глибокого засвоєння матеріалу.

Результати третьої анкети підтвердили, що когнітивні стилі мають значний вплив на вибір методів навчання і типи інформаційних ресурсів, які студенти вважають найбільш корисними. Візуальні уподобання асоціювалися з кращим засвоєнням інформації через графічні засоби, тоді як вербальний стиль корелював з перевагою до текстових форматів. Розуміння цих уподобань може сприяти розробці більш ефективних навчальних стратегій, орієнтованих на індивідуальні потреби студентів.

Зв'язок між результатами трьох анкет вказує на те, що інформаційна грамотність, психологічні чинники та когнітивні стилі взаємодіють, формуючи унікальний інформаційний профіль кожного студента. Інтеграція цих висновків у практику освітніх установ може сприяти розробці більш цілеспрямованих та ефективних навчальних програм, які зможуть задовольнити індивідуальні освітні потреби студентів та підвищити загальний рівень інформаційної культури.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

3.1. Освітні ініціативи та програми для підвищення інформаційної грамотності

У сучасну цифрову епоху вміння орієнтуватися, оцінювати та ефективно використовувати інформацію є більш важливим, ніж будь-коли. Зважаючи на велику кількість інформації, доступної в Інтернеті, учні стикаються з проблемою розрізнення достовірних джерел і дезінформації. Освітні ініціативи та програми, спрямовані на підвищення інформаційної грамотності, відіграють життєво важливу роль у наданні учням навичок, необхідних для процвітання в інформаційно насиченому середовищі.

Однією з ключових ініціатив є інтеграція інформаційної грамотності в навчальні програми з різних дисциплін. Вбудовуючи інструктаж з інформаційної грамотності в навчальні курси, студенти отримують безперервний доступ до цих важливих навичок протягом усього свого навчання. Наприклад, викладачі можуть співпрацювати з бібліотекарями для розробки завдань, які вимагають від студентів критичного оцінювання джерел і правильного цитування інформації. Така інтеграція гарантує, що студенти розвиватимуть навички інформаційної грамотності в контексті своїх конкретних галузей знань.

Крім того, семінари та програми бібліотечної орієнтації надають студентам цінні можливості дізнатися про методи дослідження, техніку пошуку в базах даних і практику цитування. Ці заняття не лише знайомлять студентів з доступними їм ресурсами, але й вчать їх ефективно орієнтуватися в складних інформаційних джерелах. Інтерактивні онлайн-посібники та ресурси доповнюють ці зусилля, пропонуючи студентам зручний доступ до навчання інформаційної грамотності поза межами аудиторії.

Ініціативи навчання за принципом "рівний-рівному" також роблять значний внесок у підвищення інформаційної грамотності. Створюючи

програми взаємного наставництва, навчальні заклади надають учням можливість вчитися один в одного та обмінюватися найкращими практиками. Досвідчені студенти можуть виступати в ролі наставників, направляючи своїх однолітків у процесі дослідження, пропонуючи поради щодо оцінки джерел і сприяючи розвитку навичок критичного мислення.

Співпраця між бібліотекарями та викладачами має важливе значення для успіху ініціатив з інформаційної грамотності. Бібліотекарі можуть надати цінну підтримку викладачам у розробці завдань, які сприяють розвитку критичного мислення та навичок інформаційної грамотності. Працюючи разом, викладачі можуть гарантувати, що студенти отримують послідовне і всебічне навчання інформаційної грамотності з усіх дисциплін.

Механізми оцінювання та зворотного зв'язку є невід'ємними компонентами ініціатив з інформаційної грамотності. Оцінюючи навички інформаційної грамотності учнів, викладачі можуть визначити сфери, які потребують вдосконалення, і відповідно адаптувати навчання. Надання конструктивного зворотного зв'язку щодо дослідницьких процесів і завдань учнів зміцнює передовий досвід і допомагає усунути будь-які хибні уявлення, які можуть виникнути в учнів.

Нарешті, ініціативи із залучення громадськості поширюють переваги навчання інформаційної грамотності за межі класної кімнати. Бібліотеки можуть пропонувати семінари та презентації з інформаційної грамотності для членів громади, включаючи батьків, дорослих учнів та професіоналів. Звертаючись до широкої громадськості, установи сприяють навчанню впродовж усього життя і допомагають людям стати вибагливими споживачами інформації.

Отже, освітні ініціативи, спрямовані на підвищення інформаційної грамотності, мають важливе значення для підготовки учнів до процвітання в сучасному інформаційно насиченому світі. Інтегруючи інформаційну грамотність у навчальну програму, проводячи семінари та надаючи ресурси, сприяючи взаємному навчанню, співпрацюючи з викладачами, впроваджуючи

заходи з оцінювання та залучаючи громаду, навчальні заклади можуть надати учням навички, необхідні для впевненої навігації в складних умовах цифрової епохи. Завдяки цим ініціативам ми можемо надати наступному поколінню учнів можливість критично оцінювати інформацію, приймати обґрунтовані рішення та робити значущий внесок у суспільство.

Освітні ініціативи, пов'язані з медіаінформаційною грамотністю (МІГ), відіграють вирішальну роль у наданні людям навичок і знань, необхідних для орієнтації в складному медіаландшафті. Ці ініціативи спрямовані на розвиток критичного мислення, цифрової грамотності та відповідального споживання медіа. Ось ключові аспекти освітніх ініціатив, пов'язаних з МІГ:

1. Інтеграція в навчальні програми:

- Включення МІГ у навчальні програми формальної освіти є вкрай важливим. Ця інтеграція може відбуватися на різних освітніх рівнях, від початкової школи до вищої освіти. МІГ має бути вплетена в такі предмети, як мовне мистецтво, суспільствознавство та технології, що дозволить учням розвивати навички критичного мислення в контексті різних медіа.

2. Програми цифрової грамотності:

- Освітні ініціативи мають зосереджуватися на цифровій грамотності, навчаючи учнів відповідально користуватися цифровими інструментами, критично оцінювати онлайн-інформацію та розуміти наслідки своїх дій в Інтернеті. Сюди входить інформування учнів про ризики дезінформації, конфіденційність в Інтернеті та важливість перевірки інформації з надійних джерел.

3. Підготовка та професійний розвиток вчителів:

- Вчителі відіграють ключову роль у передачі навичок МІГ. Тому освітні ініціативи повинні включати навчальні програми для вчителів, щоб поглибити їхнє розуміння концепцій медіаграмотності та озброїти їх ефективними стратегіями викладання. Постійний професійний розвиток гарантує, що освітяни будуть в курсі змін у медіасередовищі та технологіях, що розвиваються.

4. Інтерактивні семінари та заходи:

- Практичні семінари та інтерактивні вправи залучають студентів до практичних вправ, які покращують їхні навички в галузі МІГ. Ці вправи можуть включати вправи на перевірку фактів, проекти з виробництва медіапродукції та дискусії з медіаетики. Інтерактивне навчання допомагає учням застосовувати теоретичні знання в реальних ситуаціях.

5. Співпраця з медіаорганізаціями:

- Партнерство з медіа-організаціями може надати цінні ресурси та досвід. Навчальні заклади можуть співпрацювати з журналістами, медіа-професіоналами та організаціями, що займаються перевіркою фактів, щоб запропонувати розуміння галузі, поділитися реальними прикладами та надати студентам можливість поспілкуватися з професіоналами в цій галузі.

6. Онлайн-ресурси та платформи:

- Створення та просування онлайн-ресурсів, таких як веб-сайти, курси та інтерактивні платформи, може розширити охоплення освіти в галузі МІГ. Ці ресурси можуть бути доступними як для викладачів, так і для учнів, пропонуючи сховище інформації, інструментів та заходів, що сприяють досягненню цілей МІГ.

7. Глобальні та крос-культурні перспективи:

- Навчання МІГ має включати глобальні та крос-культурні перспективи, щоб допомогти учням зрозуміти, як медіа працюють у різних контекстах. Це включає в себе розгляд культурних упереджень, репрезентації в медіа та вплив медіа на різні суспільства. Доступ до різноманітних медіа-джерел з усього світу сприяє більш повному розумінню.

8. Критичний аналіз медіа-контенту:

- Освітні ініціативи повинні підкреслювати важливість критичного аналізу медіаконтенту. Це передбачає навчання учнів ставити під сумнів мотиви медіаповідомлень, розпізнавати упередженість та розуміти методи, що використовуються при виробництві медіапродукції. Аналітичні навички,

розвинуті завдяки навчанню МІГ, дають змогу людям приймати поінформовані рішення щодо інформації, яку вони споживають.

9. Аналіз та оцінювання:

- Розробка ефективних методів оцінювання має вирішальне значення для вимірювання впливу освітніх ініціатив у сфері МІГ. Інструменти оцінювання повинні оцінювати навички критичного мислення, цифрову грамотність учнів та їхню здатність застосовувати концепції МІГ у реальних ситуаціях.

10. Залучення батьків та громади:

- Залучення батьків і широкої громадськості до ініціатив у сфері МІГ посилює загальний вплив. Тренінги, семінари та інформаційні сесії для батьків можуть допомогти створити сприятливе середовище, в якому принципи МІГ зміцнюються як вдома, так і в громаді.

Освітні ініціативи з медіаінформаційної грамотності сприяють вихованню покоління поінформованих, критично мислячих людей, які можуть відповідально орієнтуватися в медіапросторі та робити позитивний внесок у розвиток суспільства. Ці ініціативи є динамічними і повинні розвиватися, щоб відповідати на нові виклики в медіасередовищі.

3.2. Пропозиції для вдосконалення навчальних планів

Удосконалення навчальних програм з метою сприяння розвитку інформаційної культури учнів має важливе значення для підготовки їх до успіху в цифрову епоху. Ось кілька пропозицій щодо вдосконалення навчальних програм:

Інтеграція інформаційної грамотності в різні дисципліни: Включайте навички інформаційної грамотності в навчальні програми з різних предметів, а не лише в курси бібліотекознавства чи інформатики. Інтегруйте уроки з оцінювання джерел, проведення досліджень та цитування інформації у завдання з різних дисциплін.

Інтеграція інформаційної грамотності в різні дисципліни має вирішальне значення для формування в учнів навичок, необхідних для ефективної

навігації у величезному інформаційному просторі. Включаючи навички інформаційної грамотності в навчальні програми з різних предметів, викладачі можуть навчити студентів критично оцінювати джерела, проводити дослідження та правильно цитувати інформацію, незалежно від галузі їхнього навчання. Ось як можна досягти такої інтеграції:

Визначте ключові навички інформаційної грамотності: Почніть з визначення основних навичок інформаційної грамотності, які є важливими для всіх дисциплін. Вони можуть включати оцінку достовірності джерел, синтез інформації з різних джерел та посилення на джерела з використанням відповідних стилів цитування.

Співпрацюйте з викладачами: Тісно співпрацюйте з викладачами різних факультетів, щоб інтегрувати інформаційну грамотність у цілі та завдання їхніх курсів. Співпрацюйте над розробкою завдань, які вимагають від студентів застосування навичок інформаційної грамотності в контексті їхніх конкретних дисциплін.

Вбудовувати інформаційну грамотність у зміст курсу: Інтегруйте навчання інформаційної грамотності безпосередньо у зміст курсу, включивши відповідні уроки, вправи та дискусії. Наприклад, на уроці історії учні можуть аналізувати першоджерела для розвитку навичок критичного мислення та оцінки історичних наративів.

Надайте ресурси та підтримку: Пропонуйте ресурси та підтримку як викладачам, так і учням, щоб сприяти інтеграції інформаційної грамотності. Надайте доступ до бібліотечних баз даних, дослідницьких онлайн-посібників і семінарів на теми інформаційної грамотності. Бібліотекарі можуть запропонувати навчальні заняття, пристосовані до потреб конкретних курсів чи завдань.

Оцінювання та зворотній зв'язок: Впроваджуйте заходи оцінювання, щоб оцінити навички інформаційної грамотності студентів у контексті їхніх курсових робіт. Оцінювання може включати дослідницькі роботи, презентації чи анотовані бібліографічні списки, які вимагають від студентів

продемонструвати свою здатність знаходити, оцінювати та ефективно використовувати інформацію. Надавайте студентам зворотній зв'язок, щоб допомогти їм покращити свої дослідницькі процеси та навички критичного мислення.

Сприяйте міждисциплінарному навчанню: Заохочуйте міждисциплінарне навчання шляхом включення завдань, які вимагають від учнів залучення знань і ресурсів з різних дисциплін. Такий підхід сприяє цілісному розумінню складних тем і заохочує учнів критично мислити, незважаючи на дисциплінарні кордони.

Професійний розвиток для викладачів: Пропонуйте викладачам можливості професійного розвитку для вдосконалення власних навичок інформаційної грамотності та педагогічних підходів. Тренінги, семінари та співпраця з колегами можуть допомогти викладачам легко інтегрувати інформаційну грамотність у свою викладацьку практику.

Інтегруючи інформаційну грамотність у різні дисципліни, викладачі можуть гарантувати, що всі студенти розвинули основні навички, необхідні для досягнення успіху в навчанні та за його межами. Такий підхід розвиває культуру критичного мислення, пошуку та навчання впродовж життя, що готує учнів до процвітання в сучасному інформаційно насиченому суспільстві.

Критичне мислення та аналітичні навички: Наголошуйте на розвитку критичного мислення та аналітичних навичок поряд з інформаційною грамотністю. Заохочуйте учнів ставити під сумнів припущення, аналізувати аргументи та критично оцінювати докази. Надавайте учням можливість брати участь у дебатах, аналізі конкретних ситуацій та вправах на розв'язання проблем.

Наголос на розвитку критичного мислення та аналітичних навичок поряд з інформаційною грамотністю має важливе значення для підготовки учнів до успіху в академічних колах та за їх межами. Заохочуючи учнів ставити під сумнів припущення, аналізувати аргументи та критично оцінювати докази, педагоги можуть сприяти глибшому розумінню складних питань та

інтелектуальному зростанню. Ось як інтегрувати розвиток критичного мислення та аналітичних навичок у навчальну програму:

Включіть критичне мислення в цілі курсу: Явно включіть розвиток критичного мислення та аналітичних навичок у цілі курсу з усіх дисциплін. Наголошуйте на важливості цих навичок для академічного успіху та професійного зростання.

Залучайте студентів до дискусій, що спонукають до роздумів: Надавайте студентам можливість брати участь у дискусіях, що спонукають до роздумів, як в аудиторії, так і поза нею. Заохочуйте їх висловлювати свої думки, ставити під сумнів точки зору один одного та підкріплювати свої аргументи доказами.

Використовуйте дебати та рольові ігри: Організуйте дебати і рольові ігри, які вимагають від учнів розглядати різні точки зору на суперечливі питання. Такі вправи сприяють розвитку критичного мислення, змушуючи учнів оцінювати аргументи з різних боків і логічно відстоювати свою позицію.

Інтегруйте тематичні дослідження та вправи на розв'язання проблем: Включіть у навчальну програму тематичні дослідження та вправи на розв'язання проблем, щоб заохотити учнів застосовувати навички критичного мислення в реальних ситуаціях. Такі вправи допомагають учням розвивати аналітичне мислення та вміння приймати рішення.

Надавайте можливості для самостійних досліджень: Заохочуйте учнів до самостійних дослідницьких проектів, які вимагають від них аналізувати складні теми, збирати докази та робити обґрунтовані висновки. Підтримуйте учнів у розробці дослідницьких питань і методологій, які сприяють критичному дослідженню.

Надавайте конструктивний зворотний зв'язок: Надавайте конструктивний зворотний зв'язок щодо письмових завдань, презентацій та дискусій у класі, щоб допомогти учням вдосконалити їхнє критичне мислення та аналітичні навички. Заохочуйте учнів рефлексувати над своїми розумовими процесами та розглядати альтернативні точки зору.

Заохочуйте до саморефлексії: Заохочуйте учнів до самоаналізу власних процесів мислення та упереджень. Надавайте підказки для ведення щоденників чи дискусій, які спонукають учнів замислитися над тим, як вони підходять до проблем, оцінюють докази та приймають рішення.

Сприяйте співпраці та експертному оцінюванню: Сприяйте створенню навчального середовища співпраці, де учні можуть працювати разом, щоб аналізувати інформацію, вирішувати проблеми та критикувати роботу один одного. Заходи з експертного оцінювання допомагають учням розвивати навички критичного мислення, беручи участь у конструктивній критиці та експертному оцінюванні.

Наголошуючи на розвитку критичного мислення та аналітичних навичок поряд з інформаційною грамотністю, освітяни можуть допомогти учням стати незалежними мислителями, ефективно вирішувати проблеми та навчатися впродовж усього життя. Ці навички необхідні для успіху в навчанні, професійній кар'єрі та громадянській активності, а їх інтеграція в навчальну програму готує учнів до викликів 21 століття.

Етичне використання інформації: Розкажіть учням про етичне використання інформації, в тому числі про правильне цитування, уникнення плагіату та повагу до прав інтелектуальної власності. Включіть обговорення етичних міркувань у завдання та проекти, щоб підвищити обізнаність з цих питань.

У сучасному взаємопов'язаному та інформаційно багатому світі етичне використання інформації має першорядне значення. Як викладачі, ми несемо відповідальність за те, щоб студенти не лише здобували знання, але й розвивали глибоке розуміння етичних міркувань, пов'язаних з використанням інформації. Навчання студентів етичному використанню інформації охоплює різні аспекти, включаючи належне цитування, уникнення плагіату та повагу до прав інтелектуальної власності.

Одним із фундаментальних принципів етичного використання інформації є визнання інтелектуального внеску інших через належне цитування. Точно цитуючи джерела, студенти не лише віддають належне першоджерелам, але й демонструють академічну доброчесність і чесність. Обговорення практики цитування у завданнях і проектах підвищує обізнаність про важливість цитування джерел і надає учням практичні рекомендації щодо того, як це робити ефективно.

Крім того, інформування студентів про наслідки плагіату є важливим для формування культури академічної доброчесності. Плагіат не лише підриває довіру до студентських робіт, але й порушує інтелектуальні права інших осіб. Обговорюючи реальні приклади плагіату та його вплив на окремих осіб і спільноти, освітяни можуть підкреслити етичний імператив створення оригінальних робіт і приписування ідей їхнім законним власникам.

Повага до прав інтелектуальної власності виходить за межі уникнення плагіату - вона передбачає визнання і підтримку прав авторів і власників авторських прав. Викладачі можуть залучати студентів до дискусій про авторське право, принципи добросовісного використання та ліцензії Creative Commons, щоб допомогти їм зорієнтуватися в складнощах інтелектуальної власності в цифрову епоху. Вивчаючи конкретні приклади і сценарії, які порушують етичні дилеми, пов'язані з інтелектуальною власністю, учні можуть розвинути тонке розуміння своїх прав і обов'язків як творців і споживачів інформації.

Включення етичних міркувань у завдання та проекти не лише поглиблює розуміння учнями етичних принципів, але й зміцнює їхнє застосування в реальних умовах. Розв'язуючи етичні дилеми та приймаючи обґрунтовані рішення, учні розвивають почуття етичної відповідальності та доброчесності, яке виходить за межі класної кімнати. Зрештою, навчання студентів етичному використанню інформації озброює їх знаннями і навичками, які допоможуть їм етично і відповідально орієнтуватися в складному інформаційному ландшафті як студентам, так і майбутнім професіоналам і громадянам.

Розширити навчальну програму, включивши в неї медіаграмотність, навчивши учнів критично оцінювати повідомлення ЗМІ, виявляти упередженість і розрізнити надійні та ненадійні джерела інформації. Наводьте приклади дезінформації та дезінформації і навчайте учнів стратегій перевірки інформації.

У сучасну цифрову епоху медіаграмотність стала незамінною навичкою для навігації у величезному і часто приголомшливому інформаційному просторі. Оскільки на учнів обрушується безліч медіа-повідомлень з різних джерел, вкрай важливо, щоб вони розвивали здатність критично оцінювати ці повідомлення, виявляти упередженість і розрізнити достовірні та недостовірні джерела інформації.

Розширення навчальної програми за рахунок включення медіаграмотності є важливим для забезпечення учнів інструментами, необхідними для ефективної навігації в складному медіасередовищі. Навчаючи учнів критично оцінювати медіа-повідомлення, освітяни допомагають їм стати вибагливими споживачами інформації та активними учасниками громадянського дискурсу

Одним із ключових компонентів медіаграмотності є навчання учнів виявляти упередженість у медіаповідомленнях. Вивчаючи мову, тон і оформлення медіа-контенту, учні можуть навчитися розпізнавати витончені форми упередженості та розуміти, як вона впливає на подання інформації. Аналізуючи різноманітні медіа-джерела, учні отримують уявлення про соціально-політичні, культурні та економічні чинники, які формують медіа-репрезентації.

Крім того, медіаграмотність передбачає навчання учнів розрізнити надійні та ненадійні джерела інформації. В епоху нестримного поширення дезінформації та дезінформації учні повинні розвивати стратегії перевірки інформації та розрізнення фактів і думок. Педагоги можуть наводити приклади дезінформації та дезінформації, висвітлюючи поширені методи, що використовуються для маніпулювання або спотворення інформації. Навчаючи

учнів критично оцінювати достовірність джерел, перехресній перевірці інформації та враховувати контекст, у якому вона подається, освітяни дають їм можливість приймати поінформовані рішення та протистояти маніпуляціям.

Включення медіаграмотності до навчальної програми не лише розвиває в учнів навички критичного мислення, а й сприяє формуванню цифрового громадянства та відповідального споживання медіа. Залучаючи учнів до дискусій про медіаетику, права на приватність і роль медіа у формуванні громадської думки, освітяни сприяють розвитку культури медіаграмотності та громадянської активності.

Навчання медіаграмотності не обмежується навчанням учнів, як споживати медіа - воно дає їм можливість стати активними учасниками у формуванні медійних наративів та адвокації соціальних змін. Заохочуючи учнів створювати власний медіаконтент, чи то за допомогою цифрового сторітелінгу, мультимедійних проєктів або активізму в соціальних мережах, освітяни дають їм можливість використовувати медіа як інструмент для самовираження, адвокації та залучення до громадської діяльності.

Отже, інтеграція медіаграмотності в навчальну програму має важливе значення для підготовки учнів до процвітання у світі, насиченому медіа. Навчаючи учнів критично оцінювати медіа-повідомлення, виявляти упередженість і розрізняти надійні та ненадійні джерела інформації, освітяни надають їм навички, необхідні для того, щоб орієнтуватися в складнощах цифрової епохи і стати поінформованими, активними та відповідальними громадянами.

Технологічні навички: Озброїти учнів необхідними технологічними навичками для ефективної навігації цифровими платформами та інструментами. Запропонуйте тренінги з використання онлайн-баз даних, пошукових систем та академічних ресурсів. Навчити учнів відповідально та безпечно використовувати технології, зокрема захищати свою приватність та уникати онлайн-загроз.

Міждисциплінарні проекти: Заохочуйте міждисциплінарну співпрацю за допомогою проектів, які вимагають від учнів синтезувати інформацію з різних джерел і точок зору. Сприяйте розвитку навичок командної роботи та комунікації, призначаючи групові проекти, які стосуються складних реальних проблем.

Можливості для практичного навчання: Надавайте учням можливості для практичного навчання, як-от стажування, дослідницькі проекти та ініціативи із залучення громадськості, де вони зможуть застосувати свої навички інформаційної грамотності в реальних умовах. Заохочуйте учнів рефлексувати над своїм досвідом та ділитися думками з однолітками.

Постійне оцінювання та зворотний зв'язок: Впроваджуйте безперервне оцінювання для визначення рівня інформаційної грамотності учнів протягом усього їхнього навчання. Надавайте конструктивний зворотний зв'язок, щоб допомогти учням з часом покращити свої дослідницькі процеси, здатність до критичного мислення та комунікативні навички.

Професійний розвиток для освітян: Надавайте викладачам можливості для професійного розвитку з метою вдосконалення власних навичок інформаційної грамотності та педагогічних підходів. Проводьте воркшопи, семінари та надавайте ресурси для підтримки викладачів в ефективній інтеграції інформаційної грамотності в їхню педагогічну практику.

Будьте в курсі тенденцій та технологій: Підтримуйте навчальну програму в актуальному стані, слідкуючи за новими тенденціями, технологіями та передовим досвідом у навчанні інформаційної грамотності. Регулярно переглядайте та оновлюйте матеріали курсу, щоб відобразити зміни в інформаційному середовищі та педагогічних підходах.

ВИСНОВКИ

Дослідження соціально-психологічних чинників формування інформаційної культури студентів виявило глибокий взаємозв'язок між соціальним середовищем, психологічними аспектами особистості студентів та їх здатністю до ефективного засвоєння та використання інформації. Це дослідження підкреслює, як соціальні взаємодії та психологічний стан впливають на формування інформаційних навичок, які є невід'ємною частиною академічного та професійного успіху.

Соціальне оточення, зокрема вплив викладачів і спілкування з одногрупниками, відіграє вирішальну роль у визначенні того, як студенти вибирають та використовують інформацію. Рекомендації викладачів та активний обмін знаннями зі своїми однолітками часто ведуть до вибору більш надійних джерел і глибшого засвоєння матеріалу. Водночас, внутрішні психологічні чинники, такі як мотивація, стресостійкість та самооцінка, впливають на здатність студентів управляти інформаційними потоками та здійснювати критичний аналіз отриманих даних.

Мотивація виявилась особливо значущим фактором, оскільки студенти з високим рівнем мотивації показали кращі результати у критичному мисленні та використанні складних інформаційних ресурсів. В той час як стресостійкість допомагала студентам ефективніше справлятися з великим обсягом інформації, підтримуючи їхню продуктивність навіть під тиском часу та великої кількості даних.

З іншого боку, когнітивні стилі впливають на переваги у виборі інформаційних каналів. Студенти, які віддають перевагу візуальним методам навчання, краще сприймають і засвоюють матеріал через графіки та відео, тоді як ті, хто краще сприймає текстову інформацію, досягають високих результатів через традиційне читання та аналіз текстів.

Враховуючи ці знахідки, необхідно, щоб освітні програми були гнучкими та адаптованими до індивідуальних потреб студентів. Інтеграція

різноманітних навчальних методів та матеріалів, що враховують різні когнітивні стилі та психологічні потреби, може значно підвищити якість освіти та сприяти розвитку міцної інформаційної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Повідайчик О., Тополянський С. Інформатизація суспільства та проблеми соціальної інформатики. Навч.-метод. посібник. – Ужгород: УжНУ, 2005. – 192 с.
2. Повідайчик О. Формування системи підготовки спеціалістів соціальної роботи в умовах інформатизації суспільства // Науковий вісник УжНУ: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород. – № 7. – 2004. – С. 152-156.
3. Повідайчик О. Формування основ інформаційної культури в процесі підготовки майбутніх вчителів і соціальних педагогів // Науковий вісник УжНУ: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород. – №8. – 2005. – С. 137-140.
4. Повідайчик О.С. Застосування сучасних інформаційних технологій в роботі з дітьми з обмеженими можливостями // Науковий вісник УжНУ: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород. – № 9. – 2005. – С. 73-75.
5. Повідайчик О. До питання про формування інформаційної культури соціального працівника як компонента його професіоналізму // Вісник Черкаського університету. Серія "Педагогічні науки". – Черкаси. – № 73. – 2005. – С. 75-82.
6. Повідайчик О.С. Деякі аспекти підготовки майбутніх соціальних працівників до попередження інтернет-залежності у молодіжному середовищі // Вісник Черкаського університету. Серія "Педагогічні науки". – Черкаси. – №85. – 2006. – С. 112-117.
7. Повідайчик О. Формування інформаційної культури особистості як пріоритетне завдання сучасної системи освіти // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія “Педагогіка та психологія”. – Чернівці. – Вип. 284. – 2006. – С. 125-130.

8. Повідайчик О.С., Повідайчик М.М. Використання сучасних інформаційних технологій у підготовці соціальних працівників // Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні і за рубежом: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 5-6 травня 2003 р., Ужгород / За ред. І.В.Козубовської, І.І.Миговича. – Ужгород: Мистецька лінія, 2003. – С. 259-260.
9. Повідайчик О.С. Соціальна інформатика в системі підготовки соціальних працівників [online] // Соціальна робота в Україні та за рубежом (електронний часопис). Ужгород: УжНУ, 2003. – [cited December 2003]. Available from Internet: <http://www.quarterly.uz.ua/5/2.html>.
10. Повідайчик О.С. Деякі аспекти інформаційної підготовки майбутніх юристів // Науковий вісник УжНУ: Серія “Право”. – Ужгород. – № 4. – 2005. – С. 165-168.
11. Повідайчик О.С. Інформаційні технології та системи в соціальному управлінні // Соціальний захист в Україні (правовий аспект): тези Всеукраїнської наукової конференції 17 лютого 2006 р. – К.: КНУКІМ, 2006. – С. 57-59.
12. Повідайчик О. Соціальна інформатика (методичні рекомендації до вивчення курсу). – Ужгород: УжНУ, 2006. – 28 с.
13. Близнюк М.М. Формування основ інформаційної культури у студентів вищих навчальних закладів прикладного та декоративного мистецтва: 13.00.02. Дис... канд. пед. наук. – ІваноФранківськ, 2000. – 208 с.
14. Вишинська Г.В. Формування інформаційної культури особистості майбутнього офіцера: 20.02.02. Дис... канд. пед. наук. – Хмельницький, 2002. – 214 с.
15. Галузеві стандарти вищої освіти. Напрямок підготовки 0101 Педагогічна освіта. Спеціальність 6.010100 Педагогіка і методика середньої освіти. Математика. І. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра. ІІ. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра. Видання офіційне

- / М.І. Шкіль, Г.О. Грищенко, М.Ф. Вознюк і ін. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2003. – 63 с.; 83 с.
- 16..Галузеві стандарти вищої освіти. Напрямок підготовки 0101 Педагогічна освіта. Спеціальність 6.010100 Педагогіка і методика середньої освіти. Фізика. I. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра. II. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра. Видання офіційне / Г.О. Грищенко, В.М. Андронов, Л.А. Булавін і ін. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2003. – 66 с.; 74 с
- 17.Гладченко О.В. Формування інформаційної культури студентів вищого навчального закладу фінансового профілю // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць / Редкол. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. – Вип. 6. – 2003 . – С. 92-105.
- 18..Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997 . – 576 с.
- 19.Гончарова О.Н. Формирование основных компонентов информационной культуры учащихся при изучении информатики в старших классах с использованием среды электронного учебника: 13.00.02. Дис... канд. пед. наук. – Симферополь, 1999. – 179 с.
- 20..Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: методолого-світоглядний аналіз. – К.: Знання України, 2002. – 580 с. 16.Джинчарадзе Н.Г. Інформаційна культура особи: формування та тенденції розвитку (соціально-філософський аналіз): 09.00.03. Дис... д-ра філос. наук. – К., 1997. – 425 с.
- 21.Морзе Н. В. Інформатика: підручник для 9 кл. / Н. В. Морзе, В. П. Вембр, О. Г. Кузьмінська. – К. : УВЦ «Школяр», 2009. – С. 23.
- 22.Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя математики – одна з найважливіших цілей його професійної підготовки / Ю. С. Рамський // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно–орієнтовані системи навчання :

- зб. наукових праць / Ред. рада. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – № 14. – С. 37–42.
23. Значенко О. П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. П. Значенко; Нац. пед. ун–т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 24 с.
24. Глушак О. М. Сформованість когнітивного компоненту інформаційної культури майбутніх бакалаврів з філології [Електронний ресурс] / О. М. Глушак // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Том 40 (№ 2). – С. 14–25. – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/984#.U2TkVaKth8E/>.
25. Жалдак М. І. Основи інформаційної культури вчителя / М. І. Жалдак // Використання інформаційних технологій в навчальному процесі. – К. : РНМК, КДПІ, 1990. – С. 3–17.
26. Морзе Н. В. Інформаційна культура та її складові [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе. – Режим доступу : http://ped.sumy.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=627. – Назва з екрана.
27. Петрунько О. Аксіопсихологія та аксіогенез особистості в умовах соціальної кризи / О. Петрунько // Вчені записки Університету "КРОК". - 2023. - № 1(69). - С. 171-187. - <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-69-171-187>
28. Петрунько О.В. Рефлексивний менеджмент освітніх інновацій // Світ особистості: фаховий електронний збірник наукових праць : за матеріалами методологічного семінару "Сучасні виховні технології: соціалізаційні виклики і педагогічний контекст", (30 жовтня 2013 року).- К.: НАПН України, 2014. http://elibrary.kubg.edu.ua/5964/1/O_Petrunko_KPP_IL.pdf
29. Петрунько О.В. Інформаційна культура як чинник психологічної і національної безпеки медіасупільства/ О.В. Петрунько // Теоретичні і прикладні проблеми психології. -2014.- № 3 (35). - С.253-259

- 30.Петрунько О.В. Аналіз комунікативної поведінки аудиторії - невід'ємна складова прогнозування/ О.В. Петрунько // Інформаційний вплив: теорія і практика прогнозування : монографія / за ред. П.Д.Фролова; Національна акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - К. : Міленіум, 2011. - С. 219-257.
- 31..Алюшина Н. О., Новаченко Т. В. Психологічні механізми ефективного управлінського впливу. Київ : НАДУ, 2013. 48 с.
- 32.Кучма, О.І., Філатов, С.В. (2022). Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців автотранспортного профілю з використанням технологій дистанційної навчальної взаємодії. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія», 2 (24), 181–190. doi: 10.32342/2522-4115-2022-2-24-19
- 33.Макаренко, Л.Л. (2016). Інформаційна культура особистості: історико-педагогічний аналіз. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія
- 34.Педагогічні науки: реалії та перспективи, 53, 128–141. Михайлова, Л.М. (Ред.). (2020). Словник термінів і понять сучасної освіти. Сєверодонецьк: Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Олійник, В.В., Андрощук, І.М., Остапйовська, І.І., Олешко, П.С., Пріма, Д.А. (2020).
- 35.Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційні технології і засоби навчання, 1 (75), 213– 224. doi: 10.33407/itlt.v75i1.3599
- 36..Воронов О. І. Методика діагностування соціально-психологічних впливів на прийняття державно-управлінських рішень в індетермінованих умовах: навч.-метод. посіб. Київ: НАДУ, 2017. 271 с.
- 37..Карамушка Л. М. Психологія управління закладами середньої освіти: монографія. Київ: НікаЦентр, 2002. 332 с.

- 38.Оранюк, Б.Ю. (2015). Педагогічна модель процесу формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 10 (54), 288–298.
- 39.Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя / Р. С. Гуревич, В. В. Атаманюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – К. ; Вінниця : ДОВ «Вінниця». – 2003. – Вип. 3. – С. 8–13.
- 40.Medvedyeva, E.A.: Basics of Information Culture. Federal Educational portal Ecology, Sociology, Management, <http://www.ecsocman.edu.ru>
- 41.Khangeldiyeva, I.G.: About the concept of information culture. Personal Information Culture: Past, Present and Future. In: Intern. scientific. conf., Krasnodar-Novorossiysk. Abstracts Rep. Krasnodar, pp. 7–8 (1993)
- 42.Zinovyeva, N.B.: Personal Information Culture: Introduction to the Course: Handbook. Manual for schools of culture and art. Krasnodar (1996)
- 43.Gendina, N.I.: Information Culture and Information literacy of an individual: international and Russian approaches to the problem. J. Open Education 5(64), 58–69 (2007)
- 44.Regush, L.A.: Workshop on Monitoring and Observation. Sankt-Peterburg, Piter (2001)
- 45.Vasilyeva, E.: Memory laws and efficient techniques of memorization, Centre of distance education, <http://www.elitarium.ru/>
- 46.Provotorov, V.I.: Annotating and reviewing as instructional techniques in training working on specific texts. J. Scientific Notes, El. Scientific journal of Kursk State University, <http://scientific-notes.ru/>
- 47.Sherbitsky, G.I.: Information and educational needs. BSU publication house, Minsk (1983)

48. Kurbatova, L.M.: Project activities of a student as a technology of assigning information culture of the future specialist. *J. Information science and Education* 1, 114–118 (2008)
49. Colin, K.K.: Information security as a humanitarian problem. *J. Open Education*. 1(54), 86–93 (2006)
50. Malyuk, A.A., Litinskaya, L.V., Kovalenko, S.Y.: Formation of information culture of the society - key factor in ensuring information security. *J. Information Technology Safety* 4, 17–24 (2009)
51. Armstrong M. *A handbook of management techniques: a comprehensive guide to achieving managerial excellence and improved decision making*. 2006. 640 p.
52. Armstrong M. *How to be an Even Better Manager*. 11th ed. 2021. URL: <https://www.perlego.com/book/2173914/how-to-be-an-even-better-manager-a-complete-az-of-proven-techniques-and-essentialskills-pdf> .
53. Cialdini B. Robert. *Influence: The Psychology of Persuasion*. N.-Y.: Harper Collins, 2007. 279 p.
54. Derlow D. *Key management decisions: Tools and Techniques for the Decision-maker*. N.-J.: Financial Times Prentice Hall, 1997. 256 p.
55. Kirchler, E. and Schrott, A. *Entscheidungen in Organisationen*. Vol.4. *Arbeits- und Organisationspsychologie*. 2003. 119 s. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=r6BJswEACAAJ> (дата звернення: 17.06.2023).
56. Mescon M., Albert M. & Khedouri F. *Management*. 3rd ed. New York: Harper & Row, 1988. 777 p. URL: <http://books.google.com/books?id=cJ1XAAAAYAAJ> .
57. Myers G. David. *Social Psychology*. 11th Edition. N.-Y.: McGraw-Hill Education, 2012. 768 p.
58. Plous S. *The Psychology of Judgment and Decision Making* (McGraw-Hill Series in Social Psychology). Wesleyan University: McGraw-Hill, 1993. 302 p.

- 59.Scott S. G., Bruce R. A. Decision-Making Style: The Development and Assessment of a New Measure. *Educational and Psychological Measurement*. 1995. №55(5). C. 818–831. DOI: <https://doi.org/10.1177/0013164495055005017>.
- 60..Shabunina V., Butyrina M., Tur O. Discourse of User Comments in the System of Media Influence on Public Opinion: to the Application of Critical Discourse Analysis in the Study of Social Networks. *Proceedings of the 7th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems. Volume II: Computational Linguistics Workshop*. Kharkiv, Ukraine, April 20-21, 2023. Pp. 478–489.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета 1: Вимірювання рівня інформаційної грамотності

Мета: Оцінити знання та уміння студентів у сфері пошуку, оцінювання та використання інформації.

Інструкція: Будь ласка, відповідайте на запитання, вибираючи найбільш підходящий для вас варіант.

1. Як часто ви використовуєте інтернет для пошуку навчальної інформації?
 - Щодня
 - Кілька разів на тиждень
 - Раз на тиждень
 - Рідше
2. Як ви оцінюєте ваші навички роботи з електронними науковими базами даних (наприклад, JSTOR, PubMed)?
 - Відмінно
 - Добре
 - Задовільно
 - Погано
3. Чи знаєте ви, як перевірити авторитетність джерела інформації?
 - Так, завжди перевіряю
 - Іноді перевіряю
 - Рідко перевіряю
 - Не знаю, як це робити
4. Оцініть своє розуміння того, що таке плагіат.
 - Повне розуміння
 - Часткове розуміння
 - Мало знаю на цю тему
 - Не маю уявлення
5. Як ви оцінюєте свою здатність критично аналізувати отриману інформацію?

- Відмінно
- Добре
- Задовільно
- Погано

Анкета 2: Ставлення та поведінка щодо використання інформації

Мета: Дослідити як студенти ставляться до інформації та як вони її використовують.

Інструкція: Будь ласка, відповідайте на запитання, обираючи варіант, який найкраще відповідає вашій думці або поведінці.

1. Чи вважаєте ви, що доступ до надійної інформації є важливим для вашого навчання?
 - Так, це дуже важливо
 - Дещо важливо
 - Не дуже важливо
 - Зовсім не важливо
2. Як ви обираєте джерела інформації для вашого навчання?
 - Базуюсь на рекомендаціях викладачів
 - Шукаю інформацію з високим рейтингом в інтернеті
 - Користуюсь випадковими онлайн джерелами
 - Не замислююсь про джерело
3. Як часто ви ділитесь інформацією з одногрупниками?
 - Регулярно
 - Іноді
 - Рідко
 - Ніколи
4. Чи стикалися ви з інформацією, яка здавалась вам неправдивою або помилковою?
 - Так, часто
 - Іноді
 - Рідко

- Ніколи
5. Чи відчуваєте ви відповідальність перевіряти достовірність інформації перед її використанням?
- Так, завжди
 - Тільки якщо інформація критично важлива
 - Рідко
 - Ніколи

Анкета 3 : Вплив психологічних чинників на інформаційну культуру

Мета: Виявити зв'язок між психологічними характеристиками студентів і їхньою здатністю до ефективної роботи з інформацією.

Інструкція: Відповідайте на питання, вибираючи варіант, який найкраще відображає ваші почуття та думки.

1. **Як ви оцінюєте свій рівень мотивації при роботі з інформацією?**
 - Дуже мотивований
 - Мотивований
 - Слабо мотивований
 - Зовсім не мотивований
2. **Як ви впорядковуєте інформацію при її пошуку та аналізі?**
 - Систематично та послідовно
 - Спонтанно, без чіткої системи
 - Зазвичай звертаюсь за допомогою до інших
 - Ігнорую необхідність упорядкування
3. **Як ви реагуєте на великий обсяг нової інформації?**
 - Легко адаптуюсь і засвоюю
 - Починаю аналізувати поступово
 - Відчуваю стрес та тривогу
 - Відкладаю роботу на потім
4. **Чи впливає ваша самооцінка на сприйняття та використання інформації?**

- Так, я вірю у свої здібності і це допомагає мені краще працювати з інформацією
- Так, я часто сумніваюсь у своїх здібностях, що ускладнює роботу з інформацією
- Іноді
- Ні, моя самооцінка не впливає на роботу з інформацією

5. Як ви оцінюєте свою здатність до критичного мислення?

- Висока здатність до критичного мислення
- Достатньо здатний критично мислити
- Часом важко критично мислити
- Маю проблеми з критичним мисленням